

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Jana Rotterová

**Postoj Ústavního soudu České republiky a Ústavního soudu Slovenské
republiky k právu Evropské unie**

Diplomová práce

Olomouc 2020

Prohlášení o původnosti práce

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Postoj Ústavního soudu České republiky a Ústavního soudu Slovenské republiky k právu Evropské unie“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

Ve Vikýřovicích dne 31. března 2020

.....

Jana Rotterová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu práce Doc. JUDr. Michalu Bartoňovi, Ph. D. za jeho ochotu, vstřícný přístup a cenné rady při psaní této diplomové práce.

Obsah

Seznam použitých zkratk	6
1. Úvod	7
2. Unijní právo a zásady jeho aplikace z pohledu Soudního dvora	10
2.1 Právo Evropské unie v kontextu mezinárodního práva	10
2.2 Zásady vnitrostátní aplikace unijního práva	11
2.3 Přednost	12
2.4 Přímý účinek	14
2.5 Nepřímý účinek	15
2.6 Řízení o předběžné otázce	16
2.7 Odpovědnost členského státu za škodu způsobenou porušením unijního práva	18
3. Evropské právo z pohledu národních ústav	21
3.1 Obecně	21
3.2 Euronovela Ústavy České republiky	21
3.3 Euronovela Ústavy Slovenské republiky	23
4. Období před vstupem do Evropské Unie	25
5. Povaha Evropské unie, suverenita a přednost evropského práva	28
5.1 Souhlas s Ústavou pro Evropu	28
5.2 Lisabonská smlouva	29
5.3 Zásada přednosti	31
6. Nepřímý účinek a eurokonformní výklad	34
6.1 Judikatura Ústavního soudu ČR	34
6.2 Judikatura Ústavního soudu SR	35
7. Řízení o předběžné otázce	38
7.1 Podávání předběžných otázek obecnými soudy a porušení základních práv nepoložením předběžné otázky	38
7.2 Možnost a povinnost ústavních soudů položit předběžnou otázku	41
8. Listina základních práv Evropské unie	46
8.1 Právní závaznost a oblast použití	46
8.2 Listina základních práv v rozhodovací činnosti Ústavního soudu ČR	46
8.3 Listina základních práv v rozhodovací činnosti Ústavního soudu SR	49
9. Závěr	52
Seznam použitých zdrojů	54
Monografie a komentáře	54

Články v odborných časopisech, příspěvky ve sbornících	55
Judikatura Ústavního soudu České republiky.....	56
Judikatura Ústavního soudu Slovenské republiky	57
Právní předpisy	57
Internetové zdroje	58
Abstrakt	59
Abstract.....	59
Klíčová slova	60
Keywords.....	60

Seznam použitých zkratek

ČR	Česká republika
SR	Slovenská republika
EU	Evropská unie
ES	Evropská společenství
SEU	Smlouva o Evropské unii
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
SES	Smlouva o založení Evropského společenství
ESD	Evropský soudní dvůr
Listina EU	Listina základních práv Evropské unie
EÚLP	Evropská úmluva o ochraně lidských práv

1. Úvod

Právo Evropské unie si samo určuje svou pozici ve vztahu k vnitrostátnímu právu členských států. To je však pouze jedna strana mince – důležitou součástí tohoto vztahu je také to, jaký postoj k evropskému právu zaujmou členské státy, a to především jejich ústavní soudy.

Cílem mé diplomové práce je srovnání postoje Ústavního soudu ČR a Ústavního soudu SR k evropskému právu, jak vyplývá z jejich judikatury, a to jak celkově, tak ve vztahu k jednotlivým oblastem, podle nichž je rozdělena praktická část této práce do kapitol. Lze očekávat, že vzhledem k podobnostem obou států, jako je např. společná historie nebo geografická blízkost, ale také zejména stejná doba přistoupení k Evropské unii, si mohou být názory ústavních soudů podobné. Nicméně tím, že je v národních ústavách vymezen vztah vnitrostátního práva k právu mezinárodnímu odlišně, mohou vzniknout také velké rozdíly v tom, jak k evropskému právu přistupují ústavní soudy. Hlavní výzkumnou otázkou této práce tedy je, zda se ústavní soudy ČR a SR vyjadřují ohledně evropského práva podobně – a pokud ne, v čem tkví rozdíly v jejich přístupu. Dále bude také zajímavé srovnat, jestli jsou jejich postoje podobné z hlediska jednotlivých zkoumaných oblastí, a zda měl text národních ústav vliv na případné rozdíly.

Téma evropského práva je velmi populární, čemuž odpovídá i dosavadní zpracování v literatuře. Už samotný poměr evropského a národního práva členských států (obzvláště ústavního) je bohatě zpracován v mnoha člancích i monografiích a jedná se z velké části i o otázku politickou, nikoli pouze právní. Existuje také množství materiálů popisujících či analyzujících judikaturu ústavních soudů členských států, ačkoli v případě Ústavního soudu SR se často jedná spíše o pouhé okrajové zmínění jeho judikatury, vzhledem k tomu, že se vyjadřuje k dané problematice výrazně méně než ústavní soudy některých jiných států. Použité zdroje jsou z výše uvedeného důvodu pouze zlomkem dostupné literatury a jako nejdůležitější zdroje jsem použila ty primární, tedy judikaturu ústavních soudů ČR a SR.

Ve své diplomové práci používám několik výzkumných metod. V části teoretické převažuje metoda deskriptivní, v praktických kapitolách využívám metodu analýzy a syntézy a především, vzhledem k volbě tématu práce, zcela nezbytnou komparativní metodu.

Text diplomové práce je rozdělen do sedmi kapitol, z nichž dvě jsou koncipovány převážně teoreticky, a zbývajících pět je zaměřeno na praktickou komparaci relevantní judikatury národních soudů.

V první kapitole se věnuji stručnému uvedení čtenáře do problematiky evropského práva v kontextu práva mezinárodního a popsání principů z pohledu Evropské unie, především Soudního dvora a jeho judikatury, která z velké části zformulovala základní zásady aplikace evropského práva v členských státech.

Druhá kapitola dokresluje postavení evropského práva, avšak tentokrát z hlediska národních ústav. Vzhledem k tématu diplomové práce jsem rozdělila tuto kapitolu na dvě podkapitoly, z nichž jedna se věnuje Ústavě České republiky a druhá Ústavě Slovenské republiky. Ačkoli je svým vymezením tato kapitola teoretická a zaměřená na ústavní text příslušných článků, doplňuje ji také vyjádření ústavních soudů k těmto článkům národních ústav, jelikož se domnívám, že je důležité vidět i to, jak si ústavní soudy články vykládají.

Jako třetí kapitolu jsem se rozhodla zařadit část práce zabývající se obdobím před vstupem do Evropské unie. Zejména kvůli tomu, že jako jediná z kapitol je vymezená časově, považuji za vhodné ji zařadit ještě před ostatní, tematicky vymezené kapitoly, protože je takto její vypovídací hodnota největší. Ukazuje, že otázka evropského práva byla relevantní ještě před přistoupením k Unii, a zda tuto skutečnost soudy reflektovaly.

Ve čtvrté kapitole své diplomové práce se zabývám judikáty ústavních soudů věnujícími se otázkám suverenity, a s tím nedílně spojeným principem přednosti evropského práva. V této kapitole také ukazuji to, jak Evropskou unii a míru integrace vnímají ústavní soudy.

Pátá kapitola je zaměřena na akceptaci principu nepřímého účinku ústavními soudy. Tematicky v mnohém navazuje zejména na kapitolu pojednávající o přístupu k evropskému právu před přistoupením k EU, a proto s přihlédnutím k formulacím použitým v judikatuře ústavních soudů upřednostňuji v textu této kapitoly často spíše pojem „eurokonformní výklad“ než „nepřímý účinek“, což se promítá i do názvu této kapitoly, kde uvádím oba výrazy. Nejedná se tedy v tomto případě o bezduchý pleonasmus. Přestože lze dle literatury považovat tyto výrazy za synonyma, nepřímý účinek je nesporně jedním z principů evropského práva, zatímco výrazy „eurokonformní“ či „souladný“ výklad je možné dle mého názoru používat také v širším smyslu.

V šesté kapitole se věnuji postoji ústavních soudů, co se týče předběžných otázek. Přestože judikatura se často zabývá problematikou předběžných otázek komplexně, zejména kvůli tomu, že se soudy vyjadřují k daným, konkrétním případům co možná nejvýstižněji, je tato problematika roztržena do dvou relativně samostatných částí. První otázkou je, zda se v případě nepoložení předběžné otázky jedná o porušení základních práv. Kromě toho se ovšem můžeme samostatně také zabývat tím, jak z judikatury vyplývá ochota pokládat

předběžné otázky přímo ústavními soudy. Šestou kapitolu jsem proto rozdělila na podkapitoly věnující se těmto dvěma okruhům.

Sedmá kapitola předkládá judikaturu ústavních soudů ohledně Listiny základních práv a svobod Evropské unie. Z toho důvodu, že je poměrně specifickou částí, jsem zvolila její zařazení na konec diplomové práce. V první podkapitole jsem také stručně vymezila právní povahu a závaznost Listiny EU, jelikož se jí nevěnuje teoretická část práce, která je zaměřena zejména na zásady používání evropského práva v členských státech. V dalších dvou podkapitolách se již věnuji příslušné judikatuře ústavních soudů.

Celá práce je zakončena závěrem, v němž shrnuji své poznatky nabyté v průběhu psaní této diplomové práce.

Chtěla bych na tomto místě upozornit, že co se týče terminologie, používám ve své diplomové práci pojmy „právo Evropské unie“, „evropské právo“ a „unijní právo“ *promiscue*. V historickém kontextu (zejména v citacích) používám v tomto smyslu také pojem „komunitární právo.“ Historický vývoj pojmů není předmětem zkoumání této diplomové práce. I proto používám pro Soudní dvůr Evropské unie zpravidla časově neutrální označení Soudní dvůr, ačkoli v citacích může být stále uveden jako ESD, tedy Evropský soudní dvůr, jak byl označován dříve.

2. Unijní právo a zásady jeho aplikace z pohledu Soudního dvora

2.1 Právo Evropské unie v kontextu mezinárodního práva

Vztah mezinárodního a vnitrostátního práva řeší dvě možné teorie – teorie monistická a teorie dualistická. Zatímco teorie monismu vnímá vnitrostátní i mezinárodní právo jako součást jediného systému, teorie dualismu považuje za podstatné rozdíly mezi nimi – odlišné subjekty, prameny, jurisdikční a sankční orgány a různou povahu upravovaných společenských vztahů. Pokud přeci jen má norma mezinárodního práva upravovat poměry uvnitř jednotlivých států, předpokladem její účinnosti ve vnitrostátním právu je její recepce. Ta může mít speciální nebo individuální povahu, ale také povahu generální, kdy stát recipuje mezinárodní právo celé nebo jeho podstatnou část.¹

V případě práva Evropské unie se ovšem klasické teorie monismu a dualismu neuplatňují,² ačkoli někteří autoři mluví ve prospěch dualismu, nebo naopak monismu.³ V členských státech Unie platí oba právní systémy, právo Unie a vnitrostátní právo, vedle sebe.⁴ Vztah mezi nimi se postupně vyvíjel od tradičního modelu mezinárodního práva, v němž státy měly mít moc nad mezinárodními smlouvami a možnost měnit pravomoci Evropských Společenství, vykládat účinky smluv dle svého uvážení nebo je úplně zrušit, až k zásadám, jimiž je ovládán vztah těchto dvou právních systémů dnes.⁵ K největšímu přelomu došlo na začátku šedesátých let, kdy Soudní dvůr vydal zcela zásadní rozhodnutí ve věci *Van Gend en Loos*⁶ a svůj názor dále potvrdil a rozvedl v rozhodnutí *Costa v ENEL*.⁷

Soudní dvůr v rozsudku *Costa*⁸ zavrhl použitelnost ústavních recepčních mechanismů mezinárodního práva⁹ a vyslovil se, že si Evropská unie vytvořila vlastní právní systém, který nepatří ani do práva mezinárodního, ani do vnitrostátního práva jednotlivých členských států.

---

¹ MALENOVSKÝ, Jiří. Mezinárodní právo veřejné a jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému. 5. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1993, s. 410 - 411

² STEHLÍK, Václav, HAMUĚÁK, Ondrej, PETR, Michal. Právo Evropské unie: Ústavní základy a vnitřní trh. 1. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 98

³ Blíže např. CIONGARU, Emilian. The monistic and the dualistic theory in European law. Acta Universitatis George Bacovia. Juridica, 2012. Svazek 1/2012 s. 212-231

⁴ TÝČ, Vladimír. Základy práva Evropské unie pro ekonomy. 6. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 102

⁵ CHALMERS, Damian, DAVIES, Gareth, MONTI, Giorgio. European Union law: cases and materials. 2. vydání. Cambridge: Cambridge University Press, 2010, s. 186

⁶ Rozsudek ze dne 5. února. 1963 Van Gend en Loos v Nederlandse Administratie der Belastingen, 26/62

⁷ CHALMERS, Damian, DAVIES, Gareth, MONTI, Giorgio. European Union ..., s. 186

⁸ Rozsudek ze dne 15. června 1964 Flaminio Costa v ENEL, 6/64

⁹ TOMÁŠEK, Michal, TÝČ, Vladimír a kol. Právo Evropské unie. 2. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 68

Jedná se o samostatný, autonomní právní systém.¹⁰ Autonomie unijního práva je založená na tom, že jeho působnost, platnost, aplikace a interpretace není odvozená z žádného jiného právního řádu, ale pouze ze sebe samého.¹¹ Můžeme mluvit o tzv. unijním monismu.¹²

Vlastnost unijního práva spočívající v tom, že není potřebná, ale ani přípustná, recepce norem ze strany členských států, se nazývá bezprostřední použitelnost, nebo také přímá aplikovatelnost.¹³

2.2 Zásady vnitrostátní aplikace unijního práva

Z autonomní povahy plyne schopnost tohoto práva samostatně určovat své účinky na území členských států.¹⁴ Aplikace unijního práva v členských státech je ovládána několika zásadami. Především se jedná o zásadu přednosti a zásadu přímého účinku, které spolu úzce souvisejí a také se vzájemně prolínají. Společně se zásadou odpovědnosti členského státu za porušení unijního práva vůči jednotlivci tvoří tzv. zásadu *effet utile*.¹⁵

Effet utile je francouzský výraz, který lze do češtiny přeložit jako „užitečný účinek“, avšak vzhledem ke snížené vypovídací hodnotě doslovného překladu se obvykle nepřekládá.¹⁶ Můžeme mluvit též o užitečnosti unijního práva, užitém účinku, pravidlu plné účinnosti nebo zásadě efektivity či plného účinku.¹⁷

Ze zásady *effet utile* je odvozen také nepřímý účinek a může se objevovat i v situacích bez návaznosti na zásadu přednosti, přímého nebo nepřímého účinku či odpovědnosti členského státu za porušení unijního práva vůči jednotlivci.¹⁸

Effet utile ve své podstatě znamená dosažení maximálního účinku dané právní úpravy z hlediska jejího smyslu a účelu, a tedy povinnost zvolit ten způsob výkladu, který přináší z pohledu působení unijní normy nejvyšší užitek. Neexistuje shoda, zda se jedná o skutečnou

---

¹⁰ TÝČ, Vladimír. *Základy práva ...*, s. 75

¹¹ BARENTS, René. *The Autonomy of Community Law*. The Hague: Kluwer Law International, 2004, s. 12

¹² STEHLÍK, Václav, HAMULÁK, Ondřej, PETR, Michal. *Právo Evropské unie ...*, s. 98

¹³ ŠÍŠKOVÁ, Naděžda, STEHLÍK, Václav. *Evropské právo 1 – Ústavní základy Evropské unie*. Praha: Linde, 2007, s. 17

¹⁴ STEHLÍK, Václav, HAMULÁK, Ondřej, PETR, Michal. *Právo Evropské unie ...*, s. 98

¹⁵ TÝČ, Vladimír, SEHNÁLEK, David, CHARVÁT, Radim. *Vybrané otázky působení práva EU ve sféře českého právního řádu*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2011, s. 111

¹⁶ TOMÁŠEK, Michal, TÝČ, Vladimír a kol. *Právo Evropské unie*. 2. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 105

¹⁷ SEHNÁLEK, David. *Specifika výkladu práva Evropské unie a jeho vnitrostátní důsledky*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 122 – 123

¹⁸ TÝČ, Vladimír, SEHNÁLEK, David, CHARVÁT, Radim. *Vybrané otázky působení práva Evropské unie ve sféře českého právního řádu*. Brno: Masarykova univerzita, 2011, s. 67

zásadu, nebo pouze o argument při výkladu unijního práva. Jádrem *effet utile* každopádně je požadavek rozumně dosáhnout toho, co unijní právo předpokládá.¹⁹

2.3 Přednost

Zásada přednosti (*primát, primacy, nadřazenost, supremacy, 20 primauté*)²¹ se projevuje tím, že unijní právo má aplikační přednost před vnitrostátním právem. Takové vnitrostátní normy, které jsou v rozporu s unijním právem, jsou vnitrostátní soudy povinny neaplikovat. Tyto nesouladné předpisy ovšem nepřestávají platit a mohou být aplikovány v takovém případě, kdy právu EU neodporují. To znamená, že právo EU nemůže učinit vnitrostátní normu neplatnou, pouze vyloučit její aplikaci.²² Nejedná se o nadřazenost celého právního řádu EU nad celým právním řádem členského státu. Princip přednosti se projevuje jen v případě rozporu mezi konkrétními normami, dopadají-li na tentýž právní vztah.²³ Pro aplikaci unijní normy není na místě žádat o zrušení kolidující vnitrostátní normy, ani za její prohlášení za neplatné. Nicméně není možné, jak se Soudní dvůr vyjádřil, přijímat nové vnitrostátní normy, které by unijní úpravě odporovaly, a legislativa neslučitelná s unijním právem musí být z důvodu nejistoty a nejednotnosti zrušena.²⁴

Podle Soudního dvora má jakákoli unijní norma aplikační přednost před vnitrostátním právem vždy, přičemž není rozhodné, o jakou normu vnitrostátního práva se jedná. Princip přednosti se uplatní vůči normě libovolné právní síly.²⁵

Přednost práva EU vychází z toho, že je Unie založena na omezení svrchovaných práv členských států, že se jedná o právo autonomní (a tudíž nenapadnutelné ze strany členských států a jejich orgánů), a že by ztratilo smysl bez existence této přednosti.²⁶

Princip přednosti není výslovně zakotven ve zřizovacích smlouvách. Snahou o zakotvení byl čl. I-6 Smlouvy o Ústavě pro Evropu, kde se uvádí, že: „*Ústava a právo*

---

¹⁹ SEHNÁLEK, David. Specifika výkladu práva Evropské unie a jeho vnitrostátní důsledky. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 123 – 124

²⁰ Ačkoli anglické výrazy „*primacy*“ a „*supremacy*“ bývají používány jako synonyma, existují názory, že označují různé úrovně přednosti unijního práva, kdy výraz „*supremacy*“ můžeme chápat jako hierarchickou nadřazenost práva EU namísto aplikační přednosti. Blíže např. AVBELJ, Matej. *Supremacy or Primacy of EU Law—(Why) Does it Matter?* *European Law Journal*, 2011, roč. 17, č. 6, s. 744-763

²¹ ŠÍŠKOVÁ, Naděžda, STEHLÍK, Václav. *Evropské právo 1 – Ústavní základy Evropské unie*. Praha: Linde, 2007, s. 137

²² BOBEK, Michal, BŘÍZA, Petr, KOMÁREK, Jan. *Vnitrostátní aplikace práva Evropské unie*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 11 – 12

²³ TÝČ, Vladimír. *Základy práva ...*, s. 112

²⁴ ŠÍŠKOVÁ, Naděžda, MATOCHOVÁ, Soňa. *Evropské a české právo, jejich vzájemný poměr v judikatuře Ústavního soudu ČR*. Praha: Linde, 2010, s. 15

²⁵ CRAIG, Paul, DE BÚRCA, Gráinne. *EU Law: Text, Cases, and Materials*. 6. vydání. Oxford: Oxford University Press. 2015, s. 266

²⁶ TÝČ, Vladimír. *Základy práva...*, s. 112

přijímané orgány unie při výkonu jí svěřených pravomocí mají přednost před právem členských států.“ Z tohoto článku ovšem po neúspěšných ratifikačních referendech ve Francii a Nizozemsku zůstalo pouze prohlášení, že zmíněný článek vyjadřuje platnou judikaturu Soudního dvora Evropských společenství a Soudu prvního stupně.²⁷

Princip přednosti zmiňuje Prohlášení č. 17 k Lisabonské smlouvě, avšak jedná se o prohlášení nezávazné. Lisabonská smlouva sama nestanoví o principu přednosti nic.²⁸ Ani toto prohlášení navíc nelze jednoznačně interpretovat tak, že by princip přednosti formálně zakotvovalo.²⁹

Hlavními vodítky při výkladu principu přednosti jsou tedy judikáty Soudního dvora. Spíše než o interpretaci se ovšem v tomto případě jedná o dotváření, nebo dokonce tvorbu práva.³⁰ Princip přednosti se poprvé v judikatuře objevil ve věci *Van Gend en Loos*. Přestože zde Soudní dvůr formuluje především princip přímého účinku, relevantním pro princip přednosti je výrok, že „Společenství vytváří nový právní řád mezinárodního práva, v jehož prospěch členské státy, byť jen v přesně vymezených oblastech, omezily svá suverénní práva.“ Tímto je zdůrazněna výjimečná povaha ES oproti jiným mezinárodním organizacím a větší dopad norem ES na vnitrostátní právní řády členských států.³¹

K principu přednosti se dále Soudní dvůr vyjádřil ve věci *Costa*. V daném případě soud zkoumal, jak se vypořádat se situací, kdy existuje dřívější norma komunitárního práva a pozdější norma vnitrostátního práva, a dospěl k závěru, že se v takové situaci neuplatní zásada *lex posteriori derogat legi priori*. Bez zásady přednosti by komunitární právo nemohlo existovat, protože by docházelo k rozdílnému použití jeho norem v různých státech. Právní základ Společenství by byl zpochybněn, pokud by nad právem vznikajícím ze Smlouvy o založení ES mohly převážet normy vnitrostátního práva.³² Soudní dvůr argumentoval smyslem Smlouvy a jejími cíli a dále též vyvodil, že povaha závazků členských států ze Smlouvy není podmíněná, ale bezvýjimečná.³³ Členské státy totiž omezily – přenesly – svá svrchovaná práva.³⁴

---

²⁷ ONDŘEJKOVÁ, Jana. Princip přednosti evropského práva v teorii a soudní praxi. Praha: Leges, 2012, s. 28

²⁸ TÝČ, Vladimír. Základy práva ..., s. 117

²⁹ ONDŘEJKOVÁ, Jana. Princip přednosti evropského práva ..., s. 42

³⁰ Tamtéž

³¹ ŠÍŠKOVÁ, Naděžda, MATOCHOVÁ, Soňa. Evropské a české právo, jejich vzájemný poměr v judikatuře Ústavního soudu ČR. Praha: Linde, 2010, s. 12 – 13

³² Tamtéž, s. 13 – 14

³³ ONDŘEJKOVÁ, Jana. Princip přednosti evropského práva ..., s. 36

³⁴ WOODS, Lorna, WATSON, Philippa. Steiner & Woods EU Law. 12. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2014, s. 87

Soudní dvůr svůj názor potvrdil a rozvedl v rozhodnutí *Internationale Handelsgesellschaft*,³⁵ kde stanovil, že evropské právo má aplikační přednost, kterou nemůže zpochybnit ani odkaz na základní práva, ani jiné zásady vnitrostátního práva, byť by byly ústavního charakteru.³⁶ Soudní dvůr odmítl posuzování platnosti komunitární normy ve světle vnitrostátního práva, což odůvodnil nežádoucím účinkem na jednotu a efektivnost komunitárního práva. Co se ale týče základních práv, ta Soudní dvůr označil za integrální součást principů chráněných Soudním dvorem.³⁷

Dalším zásadním případem ohledně principu přednosti byla věc *Simmenthal*.³⁸ V tomto rozhodnutí Soudní dvůr konkretizoval, jak má být princip přednosti v praxi aplikován. Kromě toho, že se kolidující vnitrostátní normy stanou nepoužitelnými, také uvedl, že použitelná ustanovení práva Společenství zapovídají přijetí nových vnitrostátních norem, které by nebyly s ustanoveními práva Společenství slučitelné.³⁹ Vnitrostátní soud či správní orgán je navíc povinen nepoužít kolidující normu ihned, automaticky, aniž by se musel obracet na nějaký další orgán. K neaplikaci normy dochází pouze na základě subjektivního dojmu daného orgánu, že je tato norma v rozporu s unijní normou.⁴⁰ Soudní dvůr stanovil, že jakákoli vnitrostátní ustanovení (či jiné překážky), která odnímají soudům možnost neaplikovat kolidující normy, jsou neslučitelné s podstatou komunitárního práva.⁴¹

V rozhodnutí *Kreil*⁴² Soudní dvůr došel k závěru, že má vnitrostátní soud upřednostnit unijní právo (v tomto konkrétním případě směrnici, tedy právo sekundární), před vlastní ústavou.⁴³

2.4 Přímý účinek

S principem přednosti úzce souvisí přímý účinek evropského práva. Zásada přímého účinku znamená, že unijní normy přiznávají práva a ukládají povinnosti přímo a samostatně, bez prostřednictví jiné právní normy, a jednotlivec se těchto norem může následně dovolávat

---

³⁵ Rozsudek ze dne 17. prosince 1970 *Internationale Handelsgesellschaft mbH* proti Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel, 11/70

³⁶ BOBEK, Michal, BŘÍZA, Petr, KOMÁREK, Jan. *Vnitrostátní aplikace práva Evropské unie*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 6

³⁷ ONDŘEJKOVÁ, Jana. *Princip přednosti evropského práva ...*, s. 39

³⁸ Rozsudek ze dne 9. března 1978 *Amministrazione delle Finanze dello Stato v Simmenthal SpA*, 106/77

³⁹ BOBEK, Michal, BŘÍZA, Petr, KOMÁREK, Jan. *Vnitrostátní aplikace ...*, s. 8

⁴⁰ TOMÁŠEK, Michal, TÝČ, Vladimír a kol. *Právo Evropské unie*. 2. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 65

⁴¹ PÍTROVÁ, Lenka, POMAHAČ, Richard. *Průvodce judikaturou Evropského soudního dvora*. Praha: Linde, 2000, s. 66

⁴² Rozsudek ze dne 11. ledna 2000 *Tanja Kreil v Bundesrepublik Deutschland*, C-285/98

⁴³ BOBEK, Michal, BŘÍZA, Petr, KOMÁREK, Jan. *Vnitrostátní aplikace ...*, s. 10

bezprostředně před národními soudy členských států.⁴⁴ Fyzickým a právnickým osobám tak mohou na základě ustanovení práva EU vznikat práva a povinnosti.⁴⁵

Pokud by existoval pouze princip přednosti bez přímého účinku, znamenalo by to nemožnost dovolat se ustanovení práva EU ve vnitrostátním aplikačním procesu. A naopak, existence pouze přímého účinku by znamenala sice možnost aplikovat unijní právo, nicméně soud by musel upřednostnit každou takovou normu, která by stála výše než právo unijní. Praktický význam unijní normy by byl tedy pouze v případě neupraveném žádnou normou vnitrostátní.⁴⁶

V českém právu odpovídá pojmu přímý účinek pojem *bezprostřední vnitrostátní závaznost* znamenající, že se jednotlivec může přímo dovolávat přímo účinné normy existující mimo rámec vnitrostátního práva, a soudní nebo jiný orgán je povinen tuto normu vůči jednotlivcům bez dalšího aplikovat.⁴⁷

Přímý účinek byl judikován, stejně jako princip přednosti, Soudním dvorem.⁴⁸ Klíčovým je opět již zmíněné rozhodnutí *Van Gend en Loos*.

Všechna ustanovení unijního práva nemají přímý účinek. Nelze hovořit o přímém účinku unijního právního předpisu nebo zakládacích smluv jako celku, ale musíme zkoumat, zda konkrétní norma unijního práva splňuje podmínky stanovené Soudním dvorem, a je tedy přímého účinku schopna.⁴⁹

Přímý účinek můžeme rozlišovat podle subjektů, které se jej dovolávají, a to na vertikální (vertikální přímý účinek vzestupný), obrácený vertikální (vertikální přímý účinek sestupný) a horizontální přímý účinek. Jako klasický, vzestupný vertikální přímý účinek označujeme situaci, kdy se jednotlivec dovolává aktu EU vůči státu. Obrácený vertikální přímý účinek nastává, když se stát dovolává ustanovení unijního práva vůči jednotlivci. A o horizontální přímý účinek se jedná ve sporu mezi jednotlivci.⁵⁰

2.5 Nepřímý účinek

Nepřímý účinek lze označit jako povinnost konformního výkladu, tedy harmonické, souladné interpretace – povinnost vnitrostátních soudů vykládat národní právo „ve světle“

---

⁴⁴ ŠIŠKOVÁ, Naděžda, MATOCHOVÁ, Soňa. Evropské a české právo, jejich vzájemný poměr v judikatuře Ústavního soudu ČR. Praha: Linde, 2010, s. 19

⁴⁵ STEHLÍK, Václav, HAMULEÁK, Ondřej, PETR, Michal. Právo Evropské unie..., s. 100

⁴⁶ BOBEK, Michal, BRÍZA, Petr, KOMÁREK, Jan. Vnitrostátní aplikace ..., s. 41

⁴⁷ TÝČ, Vladimír. Základy práva ..., s. 103

⁴⁸ Pouze přímá použitelnost nařízení je stanovena v článku 288 SFEU.

⁴⁹ TOMÁŠEK, Michal, TÝČ, Vladimír a kol. Právo Evropské unie. 2. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 76

⁵⁰ BOBEK, Michal, BRÍZA, Petr, KOMÁREK, Jan. Vnitrostátní aplikace ..., s. 40

práva evropského.⁵¹ Může být označován rovněž jako „*Von Colson princip*“, „*horizontální výklad*“ nebo „*pasivní účinek*“.⁵² Jedná se o takovou situaci, kdy unijní norma není aplikována přímo, nicméně je při výkladu vnitrostátního práva zohledněna.⁵³

Soudní dvůr ve své judikatuře dovedl nepřímý účinek zejména u směrnic, které často nelze aplikovat přímo. Uvedl, že povinnost eurokonformního výkladu byla uložena zejména pro případ neexistence přímého účinku ustanovení směrnice. Povinnost eurokonformního výkladu se ale vztahuje i na jiné akty práva EU.⁵⁴

Zásadním judikátem pro vznik zásady nepřímého účinku bylo rozhodnutí ve věci *Von Colson*,⁵⁵ kde Soudní dvůr poprvé nepřímý účinek vymezil.⁵⁶ Ve věci *Marleasing*⁵⁷ Soudní dvůr dovedl i horizontální nepřímý účinek, tedy mezi jednotlivci.⁵⁸ Ve věci *Pfeiffer*⁵⁹ Soudní dvůr stanovil, že vnitrostátní soud musí vnitrostátní právo vykládat ve světle znění a účelu směrnice v co možná největším rozsahu.⁶⁰

Zásada nepřímého účinku je limitována tím, že vnitrostátní soud není povinen používat jiné výkladové metody než ty, které jsou v jeho právu uznávány. Souladný výklad také nemůže porušovat obecné právní zásady a vnitrostátní soud nemusí použít souladného výkladu, pokud by byl *contra legem*.⁶¹

Na rozdíl od zásady přímého účinku, u nepřímého účinku Soudní dvůr zpravidla připouští, že může být aplikován k tíži jednotlivce - může vést ke zhoršení jeho právního postavení a také mu ukládat povinnosti.⁶²

2.6 Řízení o předběžné otázce

Uvedené aplikační zásady úzce souvisí s řízením o předběžné otázce (jinak též *prejudiciální řízení*, *preliminary reference*, *renvoi préjudiciel*),⁶³ které výrazně přispívá

⁵¹ CRAIG, Paul, DE BÚRCA, Gráinne. EU Law: Text, Cases, and Materials. 6. vydání. Oxford: Oxford University Press. 2015, s. 200

⁵² ŠIŠKOVÁ, Naděžda, MATOCHOVÁ, Soňa. Evropské a české právo, jejich vzájemný poměr v judikatuře Ústavního soudu ČR. Praha: Linde, 2010, s. 20 – 21

⁵³ TOMÁŠEK, Michal, TÝČ, Vladimír a kol. Právo Evropské unie. 2. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 81

⁵⁴ BOBEK, Michal, BŘÍZA, Petr, KOMÁREK, Jan. Vnitrostátní aplikace ..., s. 146

⁵⁵ Rozsudek ze dne 10. dubna 1984. Sabine von Colson a Elisabeth Kamann proti Land Nordrhein-Westfalen, 14/83

⁵⁶ BOBEK, Michal, BŘÍZA, Petr, KOMÁREK, Jan. Vnitrostátní aplikace ..., s. 149

⁵⁷ Rozsudek ze dne 13. listopadu 1990 *Marleasing SA v La Comercial Internacional de Alimentacion SA*, C-106/89

⁵⁸ CRAIG, Paul, DE BÚRCA, Gráinne. EU Law: Text, Cases, and Materials. 6. vydání. Oxford: Oxford University Press. 2015, s. 201

⁵⁹ Rozsudek ze dne 5. října 2004. *Pfeiffer a další*, C-397/01 až C-403/01

⁶⁰ BOBEK, Michal, BŘÍZA, Petr, KOMÁREK, Jan. Vnitrostátní aplikace ..., s. 161

⁶¹ Tamtéž, s. 176

⁶² Tamtéž, s. 175

⁶³ TÝČ, Vladimír. Základy práva ..., s. 151

k souladné aplikaci práva vnitrostátního s právem unijním. V takovém řízení Soudní dvůr uskutečňuje výklad primárního i sekundárního práva. Nerozhoduje o věci samé, vyjadřuje se pouze k právní otázce vznesené národním soudem. Soudní dvůr v rámci tohoto řízení také neprovádí výklad a neposuzuje platnost národního práva.⁶⁴

Řízení o předběžné otázce zajišťuje, aby výklad evropského práva byl správný a v rámci všech členských států homogenní.⁶⁵ Napravuje nerovnováhu v rovině hmotněprávní a procesněprávní hierarchie mezi unijním právním řádem a vnitrostátními právními řády. Unijní právní normy totiž z hmotněprávního hlediska musí být použity přednostně, avšak unijní soudy nejsou schopny tuto vlastnost vynutit, jelikož nemají pravomoc rozhodnutí vnitrostátních soudů rušit.⁶⁶ Řízení o předběžné otázce tedy vzniklo proto, aby zajistilo jednotnou a správnou aplikaci norem Unie vnitrostátními soudy členských států bez ingerence do jejich rozhodovací pravomoci.⁶⁷ Je považováno za nejvýznamnější řízení, které je před Soudním dvorem realizováno.⁶⁸

Řízení o předběžné otázce je upraveno v článku 19 odst. 3 písm. B) SEU, článku 267 SFEU a článcích 93 až 118 Jednacího řádu soudního dvora. Soudům zemí EU detailněji toto řízení popisuje Doporučení pro vnitrostátní soudy o použití řízení o předběžné otázce.⁶⁹

Soudní dvůr poskytuje závazný výklad či posouzení platnosti unijního práva. Vnitrostátní soud případ rozhoduje, ale je povinen respektovat výklad Soudního dvora a aplikovat unijní právo s ohledem na výklad poskytnutý Soudním dvorem.⁷⁰ Soudní dvůr nemá v řízení pravomoc rozhodnout o neslučitelnosti vnitrostátního předpisu s unijním právem.⁷¹

Řízení o předběžné otázce je z procesního hlediska řízení mezi dvěma soudy, které má nespornou povahu a v němž mají účastníci původního vnitrostátního řízení druhotné postavení.⁷² Je vždy zahajováno soudy členských států. Jednotlivec nemá oprávnění řízení zahájit, nicméně pokud soud nezahájí takové řízení, které je obligatorní, jedná se o porušení unijního práva a jednotlivec se může domáhat náhrady škody vůči členskému státu. V případě českého právního řádu může jednotlivec také podat stížnost k Ústavnímu soudu, protože

⁶⁴ STEHLÍK, Václav, HAMULÁK, Ondřej, PETR, Michal. Právo Evropské unie..., s. 142

⁶⁵ ŠIŠKOVÁ, Naděžda, MATOCHOVÁ, Soňa. Evropské a české právo, jejich vzájemný poměr v judikatuře Ústavního soudu ČR. Praha: Linde, 2010, s. 22

⁶⁶ TOMÁŠEK, Michal, TÝČ, Vladimír a kol. Právo Evropské unie. 2. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 391

⁶⁷ TÝČ, Vladimír. Základy práva ..., s. 151

⁶⁸ STEHLÍK, Václav, HAMULÁK, Ondřej, PETR, Michal. Právo Evropské unie..., s. 140

⁶⁹ Dostupné na adrese <[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016H1125\(01\)&from=ET](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016H1125(01)&from=ET)>

⁷⁰ STEHLÍK, Václav, HAMULÁK, Ondřej, PETR, Michal. Právo Evropské unie..., s. 140

⁷¹ TOMÁŠEK, Michal, TÝČ, Vladimír a kol. Právo Evropské unie..., s. 393

⁷² Tamtéž, s. 392

svévolné a neodůvodněné nepoložení předběžné otázky soudem posledního stupně je považováno za porušení práva na zákonného soudce.⁷³

V soudní praxi členských států vznikaly problémy s vymezením pojmu „soud“ a s rozlišováním případů, kdy národní soudy mohou a kdy jsou povinny předložit otázku Soudnímu dvoru.⁷⁴ Soudní dvůr stanovil pro určení pojmu „soud“ kritéria ve své judikatuře. Orgán vyhovující pojmu „soud“ musí být vytvořen na základě práva, musí mít tedy zákonný základ. Dále musí být stálý, mít obligatorní pravomoc (nikoli rozhodčí orgány s fakultativní jurisdikcí), musí rozhodovat nějaký spor (řízení o předběžné otázce není možné v případě řízení nesporného charakteru), musí aplikovat zákony a navíc musí být nezávislý (této podmínce nevyhovují např. správní orgány).⁷⁵ Ústavní soudy členských států jednoznačně vyhovují těmto kritériím a jejich pravomoc výslovně potvrdil Soudní dvůr v rozsudku *Dorsch Consult*⁷⁶, právní věda i soudní praxe členských států.⁷⁷

Řízení může být zahájeno fakultativně či obligatorně. Pokud je proti rozhodnutí vnitrostátního soudu přípustný opravný prostředek, jedná se o fakultativní zahájení řízení. Pokud rozhodnutí vnitrostátního soudu nelze napadnout opravnými prostředky, jedná se o zahájení obligatorní, a to za podmínky, že dotyčné ustanovení není dostatečně jasné („*acte clair*“), a že nebylo dříve vyjasněno („*acte éclairé*“).⁷⁸

V případě, že je soud povinen zahájit řízení o předběžné otázce a svou povinnost nesplní, může být členský stát sankcionován i jinak než povinností k náhradě škody jednotlivci – může být zahájeno řízení o porušení smlouvy proti členskému státu.⁷⁹

2.7 Odpovědnost členského státu za škodu způsobenou porušením unijního práva

V případě odpovědnosti státu za škodu se nejedná o aplikační zásadu *stricto sensu*. Slouží k ochraně jednotlivce, pokud stát poruší povinnosti vyplývající z členských závazků.

---

⁷³ STEHLÍK, Václav, HAMULÁK, Ondrej, PETR, Michal. Právo Evropské unie..., s. 140 – 141 Konkrétní judikaturou, v nichž ústavní soudy ČR a SR dovodily, že se jedná o porušení práva na zákonného soudce, se zabývám v 7. kapitole této diplomové práce.

⁷⁴ ŠÍŠKOVÁ, Naděžda, MATOCHOVÁ, Soňa. Evropské a české právo, jejich vzájemný poměr v judikatuře Ústavního soudu ČR. Praha: Linde, 2010, s. 22 – 23

⁷⁵ STEHLÍK, Václav, HAMULÁK, Ondrej, PETR, Michal. Právo Evropské unie..., s. 140

⁷⁶ Rozsudek ze dne 17. září 1997 *Dorsch Consult Ingenieurgesellschaft mbH v Bundesbaugesellschaft Berlin mbH*, C-54/96

⁷⁷ ŠÍŠKOVÁ, Naděžda, MATOCHOVÁ, Soňa. Evropské a české právo, jejich vzájemný poměr v judikatuře Ústavního soudu ČR. Praha: Linde, 2010, s. 23.

⁷⁸ STEHLÍK, Václav, HAMULÁK, Ondrej, PETR, Michal. Právo Evropské unie..., s. 141

⁷⁹ KORINEK, Karl. Řízení o předběžné otázce podle návrhů předkládaných ústavními soudy. In Řízení o předběžné otázce a národní soudy, Sborník příspěvků z konference pořádané Ústavním soudem České republiky v Brně dne 3. prosince 2004. Praha: Linde pro Ústavní soud České republiky, 2005, s. 19

Jedná se o preventivní a do jisté míry sankční nástroj podtrhující dominanci unijního práva. Podle Soudního dvora je nutným doplněním zásady přímého účinku a existuje jako samostatná vlastnost práva Evropské unie.⁸⁰

K řešení odpovědnosti státu za škodu dochází zejména v situacích, kdy zákonodárce vydá nebo ponechá v platnosti zákon neslučitelný s právem Unie a vnitrostátní orgán v rozporu se zásadou přednosti takový zákon použije, v důsledku čehož vznikne jednotlivci škoda.⁸¹

Odpovědnost státu za škodu způsobenou jednotlivci porušením práva EU upravuje pouze judikatura Soudního dvora.⁸²

Pro přiznání náhrady škody je nutné dostatečně závažné protiprávní jednání spočívající v porušení právní normy, která přiznává práva jednotlivcům, vznik škody a příčinná souvislosti mezi protiprávním jednáním a vzniklou škodou.⁸³

Subjektem, který se tohoto porušení dopustil, je stát v nejširším pojetí. Může se jednat o jakýkoli orgán státu – správní orgán, soud, zákonodárny orgán, ale také obce a jiné samosprávné celky.⁸⁴ Proti odpovědnosti soudů existuje několik námitek – ohrožení nezávislosti soudů, nestrannosti soudů a porušení zásady věci rozsouzené (*rei judicatae*). Soudní dvůr se s těmito námitkami vypořádal tím, že zdůraznil specifickou povahu odpovědnosti států za soudy, protože nastává pouze ve výjimečných případech. Ohledně zásady *rei judicatae* Soudní dvůr uvedl, že nedochází k revizi vadného rozhodnutí.⁸⁵

Právní normou, která musí být porušena, je právní norma Unie. Není třeba, aby se jednalo o přímo účinnou právní normu.⁸⁶ Ve věci *Francovich*⁸⁷ dovedl Soudní dvůr princip odpovědnosti státu za škodu právě z důvodu nemožnosti přímého účinku ustanovení směrnice. Jinde se naopak Soudní dvůr vyjádřil tak, že absence přímého účinku nepředstavuje podmínku pro uplatnění principu odpovědnosti státu za škodu.⁸⁸ Přímý účinek a odpovědnost státu za škodu se tedy nevylučují, ale ani nepodmiňují.⁸⁹

Přestože vznik odpovědnosti za škodu vyplývá z unijního práva, proces, v němž se jednotlivec tohoto práva domáhá, je stanoven národním právem členských států a o žalobách

---

⁸⁰ STEHLÍK, Václav, HAMULÁK, Ondrej, PETR, Michal. Právo Evropské unie..., s 125 - 126

⁸¹ TOMÁŠEK, Michal, TÝČ, Vladimír a kol. Právo Evropské unie. 2. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 142

⁸² BOBEK, Michal, BŘÍZA, Petr, KOMÁREK, Jan. Vnitrostátní aplikace ..., s. 285

⁸³ Tamtéž, s. 289

⁸⁴ TOMÁŠEK, Michal, TÝČ, Vladimír a kol. Právo Evropské unie..., s. 142

⁸⁵ TÝČ, Vladimír. Základy práva ..., s. 148

⁸⁶ TOMÁŠEK, Michal, TÝČ, Vladimír a kol. Právo Evropské unie..., s. 142

⁸⁷ Rozsudek ze dne 19. listopadu 1991, *Andrea Francovich and Danila Bonifaci and others v Italian Republic*, C-6/90 a C-9/90

⁸⁸ BOBEK, Michal, BŘÍZA, Petr, KOMÁREK, Jan. Vnitrostátní aplikace ..., s. 291

⁸⁹ TOMÁŠEK, Michal, TÝČ, Vladimír a kol. Právo Evropské unie..., s. 142

rozhodují národní soudy. Dosažení náhrady ovšem nesmí být obtížnější než v obdobných vnitrostátních kauzách a nesmějí mu být kladeny překážky.⁹⁰

Jednotlivec nemá povinnost zkoušet se za každou cenu dovolat nejdříve přímého účinku porušeného ustanovení, ale přesto Soudní dvůr vnímá odpovědnost za škodu jako subsidiární opravný prostředek. Lze zkoumat, zda poškozený využil všechny dostupné právní prostředky, ačkoli tak nemusí učinit, pokud by to činilo nadměrné obtíže, nebo to na něm nelze spravedlivě požadovat – například pokud vnitrostátní právo upírá jednotlivci taková práva, která mu podle práva EU náleží.⁹¹

Odpovědnost za škodu nemůže mít za následek změnu rozhodnutí soudu posledního stupně. Jedná se o rozhodnutí nové, které přiznává náhradu škody.⁹²

---

⁹⁰ STEHLÍK, Václav, HAMULÁK, Ondrej, PETR, Michal. Právo Evropské unie..., s. 126

⁹¹ BOBEK, Michal, BŘÍZA, Petr, KOMÁREK, Jan. Vnitrostátní aplikace ..., s. 291 – 292

⁹² TOMÁŠEK, Michal, TÝČ, Vladimír a kol. Právo Evropské unie..., s. 143

3. Evropské právo z pohledu národních ústav

3.1 Obecně

Skutečná cesta do evropských společenství a struktur začala už od roku 1989, kdy se začalo Československo přibližovat Evropskému hospodářskému společenství.⁹³ Česká a Slovenská republika nakonec přistoupily k Evropské unii v rámci jejího pátého rozšíření ratifikací Smlouvy o přistoupení, která vstoupila v platnost v roce 2004.⁹⁴ V případě obou států tomuto kroku předcházely novelizace národních ústav (tzv. euronovely). Neřeší ovšem pouze přistoupení k Evropské unii, jsou formulované mnohem širěji. Zabývají se celkově tématem vztahu mezinárodního a vnitrostátního práva a někdy také nápravou určitých nedostatků ústavního textu.⁹⁵ Můžeme říci, že euronovela slovenské ústavy je poněkud rozsáhlejší, ale v mnoha bodech se evropského ani mezinárodního práva netýká.

3.2 Euronovela Ústavy České republiky

Příslušná novela české ústavy byla provedena ústavním zákonem č. 395/2001 Sb. a nabyla účinnosti 1. 6. 2002. Před jejím přijetím vycházel český právní řád spíše z dualistického principu, který se touto novelou změnil na převážně inkorporační model.⁹⁶

Základním východiskem poměru českého ústavního pořádku k evropskému, ale také mezinárodnímu právu, je čl. 1 odst. 2 Ústavy.⁹⁷ Ten lze považovat za hodnotovou orientaci ústavního pořádku mezinárodnímu a evropskému právu otevřenou.⁹⁸ Tento článek je univerzální (na rozdíl od čl. 10 Ústavy, který se vztahuje pouze na určitý typ smluv). Je nicméně pouze deklarativní povahy, jelikož závazky ČR vyplývají již z mezinárodního práva. Důvodová zpráva k vládnímu návrhu připomíná, že toto ustanovení nemá znamenat plný účinek všech mezinárodních závazků.⁹⁹

Dalšími důležitými články ve vztahu k mezinárodnímu a unijnímu právu jsou zmíněny čl. 10 a především čl. 10a Ústavy ČR. Dle článku 10 jsou do českého právního řádu

⁹³ KŘEPELKA, Filip. Přenos, doprovod a zohlednění evropského práva českým právem. Brno: Masarykova universita, 2010, s. 71

⁹⁴ TOMÁŠEK, Michal, TÝČ, Vladimír a kol. Právo Evropské unie. 2. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 53 – 54

⁹⁵ ZEMAN, Jiří. Přistoupení k EU a nutnost provádění ústavních změn. Brno: Masarykova universita, 2009, s. 67 – 77

⁹⁶ KOSAŘ, David, KŘEPELKA, Filip, VYHNÁNEK, Ladislav. Kompendium evropského ústavního práva. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2017, s. 11

⁹⁷ „Česká republika dodržuje závazky, které pro ni vyplývají z mezinárodního práva.“

⁹⁸ BOBEK, Michal, BŘÍZA, Petr, KOMÁREK, Jan. Vnitrostátní aplikace práva Evropské unie. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 413

⁹⁹ MIKULE, Vladimír, SUCHÁNEK, Radovan. In SLÁDEČEK, Vladimír a kol. Ústava České republiky. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016 (čl. 1 odst. 2 Ústavy), s. 16

inkorporovány mezinárodní smlouvy, které splňují kritéria, že byly vyhlášeny, Parlament dal souhlas k jejich ratifikaci a Česká republika je jimi vázána. Tyto mezinárodní smlouvy se mají použít (aplikovat) přednostně, pokud stanoví něco jiného než zákon. Normy mezinárodního práva jsou vtaženy do vnitrostátního, aniž by ztrácely formu mezinárodního práva.¹⁰⁰

Čl. 10a Ústavy ČR upravuje zvláštní kategorii mezinárodních smluv, ale výslovně se o Evropské unii nezmiňuje a měl by být použit i pro přenosy pravomocí na jiné organizace nebo instituce, ne pouze EU. Doslova stanovuje jen, že „*Mezinárodní smlouvou mohou být některé pravomoci orgánů České republiky přeneseny na mezinárodní organizaci nebo instituci.*“ Takový přenos pravomocí způsobuje u smluv, že je vyžadována k udělení souhlasu s ratifikací ústavní většina Parlamentu dle čl. 39 odst. 4 Ústavy, čímž je zaručeno, že bude vždy třeba ústavní většiny k omezení výkonu svrchované moci.¹⁰¹

K tomu, co je ústavním základem pro působení evropského práva, existují dva základní přístupy. První možností je, že unijní právo spadá zároveň pod čl. 10 i čl. 10a Ústavy, jelikož mezinárodní smlouvy podle čl. 10a jsou podmnožinou mezinárodních smluv v čl. 10 Ústavy.¹⁰² Dle opačného názoru vlastnosti unijního práva nicméně nevyplývají z ústav, ale přímo ze samotného unijního práva, které si určuje, v jakém poměru k vnitrostátnímu právu je, a účinnost tohoto práva zabezpečuje čl. 10a ve spojení s čl. 1 odst. 2 Ústavy.¹⁰³

K článku 10a Ústavy se vyjádřil i Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. Pl. ÚS 50/04 ze dne 8. 3. 2006 (Cukerné kvóty III.), kde vyslovil, že „*s přenesením některých pravomocí na ES je spojen i zánik volnosti České republiky určovat vnitrostátní účinky komunitárního práva, které se odvozují v oblastech, v nichž k tomuto přenosu došlo, přímo z komunitárního práva. Ustanovení čl. 10a Ústavy tak vlastně působí obousměrně: tedy tvoří normativní základ pro přenos pravomocí a současně je tím ustanovením Ústavy, které otevírá vnitrostátní právní řád pro působení komunitárního práva včetně pravidel týkajících se jeho účinků uvnitř právního řádu České republiky.*“

---

¹⁰⁰ BOBEK, Michal, BŘÍZA, Petr, KOMÁREK, Jan. Vnitrostátní aplikace práva Evropské unie. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 414 – 415

¹⁰¹ Tamtéž, s. 424 – 431

¹⁰² MALENOVSKÝ, Jiří. Mezinárodní smlouvy podle čl. 10a Ústavy ČR. Právník, 2003, č. 9, s. 841 – 854 a MALENOVSKÝ, Jiří. Ve věci ústavního základu působení komunitárního práva uvnitř ČR nebylo řečeno poslední slovo. Právní rozhledy, 2004, roč. 12, č. 6, s. 227 – 229

¹⁰³ KÜHN, Zdeněk, KYSELA, Jan. Na základě čeho bude působit komunitární právo v českém právním řádu? Právní rozhledy, 2004, roč. 12, č. 1, s. 23 – 27

3.3 Euronovela Ústavy Slovenské republiky

Euronovela slovenské Ústavy byla provedena zákonem č. 90/2001 Z.z. Ustanovení související s budoucím členstvím v Evropské unii můžeme rozdělit na dvě hlavní skupiny, a to ustanovení týkající se možnosti přenosu pravomocí a dále ta týkající se zabezpečení koexistence unijního právního pořádku s vnitrostátním právem v souladu s principy Soudního dvora. Kromě toho ale euronovela přinesla i takové změny, které nesouvisí s vytvořením předpokladů pro členství v Evropské unii, ale přizpůsobují Ústavu konkrétním právům plynoucím z unijního práva.¹⁰⁴

Čl. 1 odst. 2 Ústavy¹⁰⁵ stanovuje obsahově velmi podobnou konstrukci, jakou nacházíme i v české Ústavě, mající nepochybně také pouze obecný charakter.

Nejdůležitějším článkem z pohledu mezinárodního práva je čl. 7 Ústavy. V prvním odstavci zmiňuje možnost vstoupení do státního svazku s jinými státy, k čemuž může dojít na základě ústavního zákona potvrzeného referendem. Pro vystoupení z takového svazku je vyžadován stejný postup.

Z hlediska členství v Evropské unii je zcela klíčovým druhý odstavec, v němž je na rozdíl od české Ústavy výslovně stanoveno, že se týká EU. Uvádí, že „*Slovenská republika môže medzinárodnou zmluvou, ktorá bola ratifikovaná a vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo na základe takej zmluvy preniesť výkon časti svojich práv na Európske spoločenstvá a Európsku úniu.*“ Tato formulace si vysloužila kritiku ze strany odborné veřejnosti, protože se nedostatečně vyjadřuje k omezení suverenity v souvislosti se vstupem do Evropské unie. Z textu je zřejmé, že se jedná pouze o přenos výkonu části práv, a nikoli přenos práv samotných. To, jaký vliv má přenos výkonu části práv na suverenitu, zůstává nejasné.¹⁰⁶

Druhá věta výslovně stanoví, že „*Právne záväzné akty Európskych spoločenstiev a Európskej únie majú prednosť pred zákonmi Slovenskej republiky.*“ Výraz „právně závazné akty“ ovšem neodpovídá terminologii evropského práva. Z toho důvodu se objevují různé názory na to, zda jde o primární právo, nařízení a rozhodnutí, nebo jen ty akty sekundárního práva, které lze přímo aplikovat, ale nikoli primární právo Unie (které má dle tohoto názoru přednost dle čl. 7 odst. 5 Ústavy SR). Důležité je, že i když Ústava upřednostňuje právně

---

¹⁰⁴ JÁNOŠÍKOVÁ, Martina. Ústava Slovenskej republiky a členstvo Slovenskej republiky v Európskej únii. Acta Universitatis Carolinae Iuridica, 2013, roč. 59, č. 4, s. 251

¹⁰⁵ „*Slovenská republika uznáva a dodržiava všeobecné pravidlá medzinárodného práva, medzinárodné zmluvy, ktorými je viazaná, a svoje ďalšie medzinárodné záväzky.*“

¹⁰⁶ BRÖSTL, Alexander a kol. Ústavné právo Slovenskej republiky. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, s. 91

závazné akty Evropské unie před zákony, neupřednostňuje je dle textu zmíněného článku před samotnou Ústavou.¹⁰⁷

Pro právní postavení smluv o lidských právech, případně smluv, na nichž je EU založena, nevztahuje-li se na ně zmíněný druhý odstavec, je důležitý čl. 7 odst. 5 Ústavy, který stanoví, že *„Medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, medzinárodné zmluvy, na ktorých vykonanie je potrebný zákon, a medzinárodné zmluvy, ktoré priamo zakladajú práva alebo povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, majú prednosť pred zákonmi.“*

Ústavní soud SR se ve svém nálezu sp. zn. PL. ÚS 3/09 ze dne 26. 1. 2011 zabýval tím, které smlouvy se řídí čl. 7 odst. 2 a které čl. 7 odst. 5 Ústavy. Smlouvu o přistoupení Slovenské republiky k Evropské unii (jejíž součástí byla i změna Smlouvy o založení ES a Smlouvy o EU) považuje za smlouvu dle čl. 7 odst. 2 a zároveň odst. 5 Ústavy, stejně jako Lisabonskou smlouvu.¹⁰⁸

---

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 96

¹⁰⁸ Citovaný nálezu, část V. bod 3.4

4. Období před vstupem do Evropské Unie

V této kapitole se pokusím zjistit, jak se k evropskému právu stavěly ústavní soudy ČR a SR ještě před vstupem obou států do Unie, neboť se domnívám, že může jít o významný ukazatel jejich názorů na působení evropského práva v národních právních řádech v budoucnu. K novelizacím národních ústav ostatně došlo mnohem dříve než k samotnému vstupu do Evropské Unie, a proto je třeba považovat i toto období za relevantní zdroj judikatury soudů k otázce evropského práva.

Již zmíněná novelizace Ústavy včetně čl. 7 odst. 2 Ústavy Slovenské republiky stanovující přednost právně závazných aktů tedy nabyla účinnosti již 1. 7. 2001, téměř tři roky před samotným vstupem do EU. K Ústavnímu soudu SR se v této době nedostal žádný případ dovolávající se přednosti unijních aktů před vnitrostátními zákony na základě tohoto článku.

Ústavní soud SR přesto reflektoval nadcházející vstup do EU a související sblížení práva ve své judikatuře. V nálezu sp. zn. PL. ÚS 37/99 ze dne 25. 5. 1999, který se týkal práva podnikání ve smyslu provozování veřejných lékáren, vzal v úvahu i legislativu Evropské unie a z ní vyplývající volný pohyb pracovníků, unifikaci právního postavení farmaceutů týkající se jejich registrace a vydávání licencí.

Je na místě však zmínit rozsudek slovenského Nejvyššího soudu,¹⁰⁹ v němž se objevil názor, že právo EU bylo do právního řádu Slovenské republiky přímo vtaženo už účinností euronovely. Jednalo se o směrnici, která sice nebyla transponována do národního právního řádu, avšak mohla mít přednost jakožto právní akt dle čl. 7 odst. 2 Ústavy SR. Slovenské správní orgány, v tomto případě správci daně, měly podle tohoto rozsudku Nejvyššího soudu k právu EU nejpozději od nabytí účinnosti euronovely přihlížet. Soud nespécifikoval, jaký režim pro tento typ právních aktů by považoval za vhodný. Nelze se však domýšlet, že by měl na mysli přímou závaznost a přednostní aplikovatelnost ve smyslu čl. 7 odst. 2 Ústavy. Pravděpodobněji se mohlo jednat o povinnost výkladového zohlednění.¹¹⁰

Euronovela Ústavy ČR vzhledem k rozdílné formulaci pravděpodobně nezakládala podobné právo domáhat se právních aktů EU a povinnost soudů tyto akty zohledňovat již před přistoupením. Jak již bylo zmíněno ve druhé kapitole, ústavní zakotvení členství v EU se výslovně o Evropské unii nezmiňuje. Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. II. ÚS 3/06 ze dne 6. 11. 2007 výslovně označil za okamžik působení unijních (tehdy komunitárních) norem ve

¹⁰⁹ Rozsudek NS SR ze dne 12. 4. 2005, sp. Zn. 1 Sž-o-KS 88/2004, nepublikován.

¹¹⁰ BOBEK, Michal, BŘÍZA, Petr, KOMÁREK, Jan. Vnitrostátní aplikace práva Evropské unie. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 569

vnitrostátním právním řádu až okamžik vstupu do Evropské unie. Vyjádřil se, že: „*V době vzniku tohoto právního vztahu tedy nepůsobilo na území České republiky komunitární právo a dokonce ani neexistovala domácí právní úprava implementující komunitární právo před samotným vstupem České republiky do EU.*“ Ve prospěch tohoto názoru argumentoval rozsudkem Evropského soudního dvora ve věci *Ynos*.¹¹¹ Akceptoval ovšem povinnost eurokonformního výkladu vnitrostátních zákonů implementujících komunitární předpisy a tedy nutnost přihlížet k normám komunitárního práva při výkladu norem přijatých za účelem sblížení národního práva s právem evropským, i když připomněl, že na projednávaný případ dopadá právní úprava platná před přijetím norem implementujících komunitární právo. Celý případ nakonec uzavřel s tím, že ačkoli v době vzniku právního vztahu mezi stranami Česká republika nebyla členem EU a v právním řádu neexistovala výslovná úprava implementující příslušné směrnice, přesto by obecné soudy měly nalézt výklad tehdy účinných ustanovení občanského zákoníku, který bude účel evropských směrnic reflektovat.

Tento nálezn byl kritizován M. Bobkem, který se postavil proti názoru Ústavního soudu ohledně povinnosti eurokonformního výkladu, protože ten dle jeho slov „*nemá oporu v právu ES.*“ Upřednostňuje pojem vhodnost oproti pojmu povinnost. Ústavní soud se měl tedy spíše inspirovat evropským právem, a nikoli konstruovat povinnost takového výkladu.¹¹²

I na příkladu dalších rozhodnutí Ústavního soudu před přistoupením k EU lze demonstrovat vstřícný přístup, který soud k evropskému právu zaujal. V nálezu sp. zn. III. ÚS 31/97 ze dne 29. 5. 1997 konstatoval, že interpretaci, která vychází z pravidel upravených Smlouvou o založení Evropského společenství, nelze považovat za protiústavní. Vyjádřil se, že „*Tato smlouva, stejně jako smlouva o Evropské unii, vychází ze stejných hodnot a principů, na nichž je založen i ústavní řád České republiky.*“ Použil tedy evropské právo jakožto interpretační zdroj pro výklad práva národního.

Ústavní soud ČR prokázal, že je zastáncem sblížení národního práva s právem evropským již před přistoupením k EU také v případech produkčních kvót. V nálezu sp. zn. Pl. ÚS 5/01 (č. 410/2001 Sb.) ze dne 16. 10. 2001, který se týkal produkčních kvót mléka, se vyslovil, že považuje komunitární právo za relevantní, vzhledem k tomu, že vychází z obecných zásad právních, jejichž obsahem jsou základní hodnoty společné všem členům Unie. Výslovně uvádí, že „*Primární komunitární právo tedy není Ústavnímu soudu cizí, ale prozařuje - zejména v podobě obecných právních zásad evropského práva - v široké míře do*

¹¹¹ Rozsudek ze dne 10. ledna 2006 *Ynos kft v János Varga*, C-302/04

¹¹² BOBEK, Michal. Temporální působení práva Společenství ad absurdum? [online] Jinepravo.blogspot.com, 11. března 2008 [cit. 14. března 2020] Dostupné na <<https://jinepravo.blogspot.com/2008/03/temporln-psoben-prva-es-ad-absurdum.html>>

jeho vlastní rozhodovací činnosti.“ a dále, že „Ústavní soud se tak přihlásil k evropské právní kultuře i k jejím ústavním tradicím.“ Ve své argumentaci se opírá také o srovnání produkčních kvót mléka s dalšími členskými státy Unie. Z komparativního hlediska uvádí judikaturu Soudního dvora. Tímto nálezem tedy odmítl tvrzení, že by produkční kvóty představovaly vyvlastnění, které by bylo neodůvodněné veřejným zájmem a bez náhrady.

Dále můžeme zmínit nálezn. zn. Pl. ÚS 39/01 ze dne 30. 10. 2002 označovaný jako tzv. „Cukerné kvóty II.“ Ústavní soud se zde odvolává na své rozhodnutí ohledně produkčních kvót mléka. Uznal, že i přes silnou politickou kritiku produkčních kvót zemědělských a potravinářských výrobků se nejedná o porušení základního práva na vlastnictví, ani porušení národního standardu vlastnictví. Uvedl, že *„Radikální zásah Ústavního soudu proti soustavám produkčních kvót by představoval krok k takovému pojetí vnitrostátně garantovaných základních práv, které by neobstálo po připravovaném vstupu České republiky do Evropské unie.“* V bodu IX. tohoto rozhodnutí Ústavní soud zohlednil i dlouhou tradici omezené výroby cukru v Evropském společenství a přípravu na vstup ČR do Unie. Ústavní soud rovněž zdůraznil závazek aproximace evropského práva ve smyslu *„přibližování a postupného sladování.“*

Mohu tedy shrnout, že ani Ústavní soud ČR, i přes benevolentnější formulaci vstupu do Evropské unie v národní Ústavě, nezaujal postoj, který by nebyl vůči evropskému právu vstřícný. Naopak, ve své judikatuře opakovaně zmínil potřebu sladování právních řádů a vyslovil se ve prospěch „proevropské“ interpretace už v období před vstupem České republiky do Evropské unie.

5. Povaha Evropské unie, suverenita a přednost evropského práva

5.1 Souhlas s Ústavou pro Evropu

V této kapitole se budu věnovat judikatuře ústavních soudů, která souvisí s tématem přednosti evropského práva. Ústavní soudy obou zemí daly najevo svůj názor na princip přednosti zejména v souvislosti s tím, co vlastně Evropská unie je, a s nedílně spojenou otázkou suverenity.

Ústavní soud SR získal příležitost vyjádřit svůj názor v souvislosti s Ústavou pro Evropu. Skupina stěžovatelů ve svém podání učiněném slovenskému Ústavnímu soudu namítala, že vyslovení souhlasu Národní radou SR se smlouvou o Ústavě pro Evropu nebylo v souladu s Ústavou SR, která vyžaduje potvrzení v referendu pro vstup do státního svazku s jinými státy. Ústavní soud vyhověl jejich žádosti a odložil vykonatelnost usnesení Národní rady. Prezident, ačkoli sdělil, že se rozhodnutím Ústavního soudu necítí být vázán, smlouvu nepodepsal.¹¹³

Slovenský ústavní soud se rozhodl vyjádřit k Ústavě pro Evropu ve svém nálezu sp. zn. II. ÚS 171/2005 ze dne 27. 2. 2008 i přesto, že toto rozhodnutí již nebylo vzhledem k neúspěšným ratifikacím v jiných členských státech EU aktuální.¹¹⁴ Toto odůvodnil následovně: „(...) v okolnostech případu nemá právní význam, že Zmluva nenadobudla a ani (veľmi pravdepodobne) nenadobudne platnosť. Pokus o vstup do štátneho zväzku s iným štátom môže znamenať porušenie ústavy rovnako jako završený vstup do štátneho zväzku, ak sa uskutoční v rozpore s podmienkami určenými ústavou.“ Jednalo se tedy o ideální příležitost vyslovit se k otázce Evropské unie a evropského práva.

Nejdůležitější částí nálezu Ústavního soudu SR je posouzení, zda se jedná v případě Evropské unie o vstup do státního svazku s jinými státy. Ústavní soud se k tomuto tématu vyjádřil tak, že „vývoj v Európskej únii nepochybne tenduje k štátnej forme, teda k štátnemu zväzku, ale serióznym spôsobom určiť moment, kedy sa tak stane, nie je podľa názoru ústavného súdu nateraz možné“ a dále, že „ústavný súd nepovažuje za adekvátne podriaďiť hodnotenie právnej povahy Európskej únie konvenčným kategóriám teórie práva, a to práve

---

¹¹³ Ratifikácia ústavy EÚ má byť dokončená, prezident ju nepodpísal. [online] 24hod.sk, 28. května 2006 [cit. 20. března 2020] Dostupné na <<https://www.24hod.sk/Ratifikacia-ustavy-EU-ma-byt-dokoncena,prezident-ju-nepodpisal-cl14417.html>>

¹¹⁴ GYARFAS, Juraj. Ústavný súd SR a európska ústava: Prelomové rozhodnutie alebo nevyužitá šanca? [online] lexforum.cz, 26. 12. 2008 [cit. 20. března 2020] Dostupné na <<http://www.lexforum.cz/147>>

vzhľadom na jedinečnosť Európskej únie a množstvo špecifik, ktorými sa vyznačuje.“ Ústavní soud přesto došel k závěru, že přímo z textu smlouvy nevyplývá, že by EU měla mít po přijetí smlouvy povahu státního svazku, a že Slovenská republika Unii nemůže tento statut přiznat. Takové rozhodnutí mohou dle Ústavního soudu přijmout pouze orgány EU se souhlasem všech členských států.

Zmíněné vyjádření kritizuje J. Gyarfas,¹¹⁵ s argumentací, že se tímto Ústavní soud do jisté míry vzdává práva posoudit, kdy se Evropská unie změní na státní svazek, jelikož toto rozhodnutí přenechává orgánům EU. Ačkoli z formulace Ústavního soudu ještě podle mého názoru nelze nic definitivního vyvozovat, vzhledem k dovětku „se souhlasem všech členských států,“ slovenský ústavní soud vnímá i takový akt, který „*mení kvalitatívne parametre spolupráce*“ jako podřaditelný pod čl. 7 odst. 2 Ústavy SR.

I přesto, že se tedy jednalo o neaktuální problematiku, využil Ústavní soud SR tuto možnost, aby se vyjádřil velmi vstřícně, i když stručně, k Evropské unii a tím také k evropskému právu. Z formulace, že „*vývoj v Európskej únii nepochybne tenduje k štátnej forme,*“ lze vyvozovat, že se Ústavní soud SR takovému vývoji situace nijak nebrání a nemá potřebu se vůči tomuto směřování vymezit, spíše jen pasivně očekává, kdy k tomu dojde. Nicméně by bylo dle mého názoru unáhlené tvrdit, že to znamená plnou akceptaci (případně) státní formy Unie, zejména vzhledem k tomu, že Ústavní soud v tomto nálezu poukazuje na její jedinečnost a specifika, čímž si ponechává prostor pro vyjádření odlišného postoje v budoucnu a upřednostňování této nezařaditelné povahy EU i nadále.

5.2 Lisabonská smlouva

Český ústavní soud se k Ústavě pro Evropu nevyjádřil, avšak zabýval se na rozdíl od slovenského ústavního soudu Lisabonskou smlouvou.

Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství novelizovala stávající smlouvy po neúspěchu Smlouvy o Ústavě pro Evropu. Senát Parlamentu ČR podal Ústavnímu soudu návrh na přezkum souladu Lisabonské smlouvy s ústavním pořádkem ČR, k čemuž se Ústavní soud na základě tohoto návrhu vyjádřil ve svém nálezu sp. zn. Pl. ÚS 19/08 ze dne 26. 11. 2008. Senát ve svém návrhu vnesl zejména otázku přenosu pravomocí a suverenity České republiky.

Tak jako slovenský ústavní soud se i ten český vyjádřil k povaze Evropské unie a určil, že EU „*již dnes vytváří entitu sui generis, která těžko snese zařazení do klasických*

---

¹¹⁵ Tamtéž

státovědných kategorií.“¹¹⁶ Tím tedy zhodnotil povahu EU velmi podobně jako jeho slovenský protějšek.

Na rozdíl od Ústavního soudu SR se však rozsáhle věnoval tématu suverenity. Zmínil koncept sdílené neboli „slité“ suverenity.¹¹⁷ Nicméně upozornil, že na základě čl. 10a Ústavy lze přenést nikoli všechny pravomoci, ale pouze některé. Interpretací tohoto článku v souvislosti s dalšími články Ústavy dospěl k tomu, že je tento přenos limitován – nemůže totiž jít tak daleko, aby narušil podstatu republiky jako svrchovaného, demokratického právního státu založeného na účtě k právům a svobodám člověka a občana. Není možné, aby v důsledku přenosu pravomocí byla založena změna podstatných náležitostí demokratického právního státu.¹¹⁸ Nelze tedy přenést „*takové pravomoci, jejichž přenesením by byl dotčen čl. 1 odst. 1 Ústavy v tom smyslu, že by již nebylo možno hovořit o České republice jako o svrchovaném státu.*“¹¹⁹ A dále upozorňuje, že „*referenčním hlediskem přípustnosti přenesení pravomocí z České republiky na mezinárodní organizaci je zvláště respektování materiálního ohniska Ústavy podle jejího čl. 9 odst. 2.*“¹²⁰

Ústavní soud ČR tedy zdůraznil význam suverenity, avšak postavil se k obavě, že v důsledku přijetí Lisabonské smlouvy dojde ke ztrátě části suverenity, spíše zamítavě. Namísto takové ztráty vidí ve vztahu ČR k Unii propůjčení, případně postoupení části kompetencí suveréna, jelikož „*klíčovým projevem svrchovanosti státu je i možnost se svou svrchovaností (její částí) dále nakládat, resp. určité kompetence dočasně či trvale postoupit.*“¹²¹ Upozornil, že „*Integrační proces EU se neděje radikálním způsobem, který by obecně znamenal "ztrátu" národní suverenity, nýbrž jde o proces evoluční, a - kromě jiného - i o reakci na postupující globalizaci ve světě.*“¹²² Ve srovnání se slovenským ústavním soudem jde o poněkud mírnější formulaci, která nicméně směřuje k podobnému závěru – vývoj EU dle mého názoru považují oba ústavní soudy za přirozený a pozitivní jev – alespoň do určité míry.

Český ústavní soud totiž výslovně říká, že „*sama Lisabonská smlouva potvrzuje, že legislativní kompetenční kompetence, tedy oprávnění měnit základní předpisy, zůstává členským státům. S tím úzce souvisejí pochybnosti Senátu a prezidenta republiky týkající se charakteru EU jako federálního státu, respektive klasifikace pravomocí, která má podle*

---

¹¹⁶ Bod 104. citovaného nálezu

¹¹⁷ Tamtéž

¹¹⁸ Bod 97. citovaného nálezu

¹¹⁹ Bod 109. citovaného nálezu

¹²⁰ Bod 110. citovaného nálezu

¹²¹ Bod 104. citovaného nálezu

¹²² Bod 108. citovaného nálezu

Senátu i prezidenta takový stát připomínat; tu lze stručně dovozovat, že jestliže Unie nedisponuje shora zmíněnou kompetenční kompetencí, nemůže být pokládána ani za druh federálního státu ani za zvláštní entitu, stojící v každém ohledu a vždy nad jednotlivými státy.“¹²³ Povaha EU je totiž velmi rozdílná oproti federativním státům. Ústavní soud ilustruje tento rozdíl popisem změny ústavy ve federativním státě, kde novelizaci vlastní ústavy přijímají federativní orgány, a pro platnost takové novelizace není vyžadován souhlas všech členských států.¹²⁴

Ústavní soud ČR suverenitu velmi chrání (a federální stát zřejmě nepovažuje za slučitelný s národní suverenitou). Mnohokrát v tomto nálezu odmítá, že by ČR o suverenitu v důsledku přijetí Lisabonské smlouvy přicházela. Argumentuje, že přenesení určitých kompetencí ze svobodné vůle suveréna, které bude vykonáváno předem dohodnutým a kontrolovaným způsobem, není oslabením svrchovanosti, naopak může znamenat její posílení.¹²⁵

Za další záruku suverenity členských států považuje možnost vystoupení z EU, když říká, že „*explicitní artikulace této možnosti v Lisabonské smlouvě je nesporným potvrzením principu States are the Masters of the Treaty a trvající svrchovanosti členských států.*“¹²⁶ Jako základ zachování suverenity státu byla totiž vždy chápána dobrovolnost členství v mezinárodních organizacích.¹²⁷ Dnes je možnost vystoupení z Unie zakotvena v čl. 50 SEU, a přestože orgány Unie mají možnost ovlivnit proces vystupování z Unie, samotné vystoupení ovlivnit nemohou – jedná se o jednostranné autonomní rozhodnutí členského státu.¹²⁸

Na tento nález sp. zn. Pl. ÚS 19/08 ze dne 26. 11. 2008 (Lisabon I) navazuje nález sp. zn. Pl. ÚS 29/09 ze dne 3. 11. 2009 (Lisabon II), v němž Ústavní soud ČR svá vyjádření dále uplatňuje a potvrzuje.

5.3 Zásada přednosti

Zmíněné dva nálezy ovšem nejsou prvními, v nichž se Ústavní soud ČR vyjadřuje na téma suverenity a přednosti či přenosu pravomocí, s nimiž suverenita úzce souvisí. Ústavní soud svými Lisabonskými nálezy navázal na nálezy sp. zn. Pl. ÚS 50/04 ze dne 8. 3. 2006 (Cukerné kvóty III) a sp. zn. Pl. ÚS 66/04 ze dne 3. 5. 2006 (Evropský zatýkací rozkaz).

---

¹²³ Bod 132. citovaného nálezu

¹²⁴ Bod 146. citovaného nálezu

¹²⁵ Bod 108. citovaného nálezu

¹²⁶ Bod 106. citovaného nálezu

¹²⁷ STEHLÍK, Václav a kol. Unijní právo před českými soudy. Praha: Leges, 2014, s. 147

¹²⁸ Tamtéž, s. 146

Ústavní soud ČR připomněl, že řada soudů členských států (včetně zakládajících) se „zcela nepodřídila doktríně absolutní přednosti komunitárního práva nad veškerým ústavním právem, především pak ponechala jistou rezervu při interpretaci principů, jako jsou princip demokratického právního státu a oblast ochrany základních práv a svobod.“¹²⁹ Tento přístup zvolil i Ústavní soud ČR. Odmítl uznat doktrínu Soudního dvora, pokud vyžaduje absolutní přednost komunitárního práva, jelikož „delegace části pravomocí vnitrostátních orgánů na orgány EU může trvat potud, pokud jsou tyto pravomoci vykonávány orgány EU způsobem slučitelným se zachováním základů státní suverenity České republiky a způsobem, jenž neohrožuje samotnou podstatu materiálního právního státu.“¹³⁰

Ústavní soud SR akceptoval zásadu přednosti mnohem ochotněji, a to v nálezu sp. zn. PL. ÚS 3/2009 ze dne 26. 1. 2011, když se plně ztotožnil s rozsudkem Soudního dvora ve věci *Simmenthal* a vyjádřil, že „Vychádzajúc zo zásady prednosti práva Európskej únie všetky orgány verejnej moci, t. j. nielen všeobecné súdy, sú povinné z úradnej moci nepoužiť vnútroštátne právo, ktoré podľa ich názoru odporuje právu Európskej únie, pričom všeobecné súdy majú navyše možnosť overiť si takýto právny názor predložením prejudiciálnej otázky Súdnemu dvoru.“

Dále Ústavní soud SR rozebíral situace, které by teoreticky mohly nastat. V tomto nálezu formuloval doktrínu „sebeomezujícího přístupu,“ která spočívá v tom, že v případě zjištění rozporu napadeného zákona (případně části zákona nebo některého ustanovení) s Ústavou nebo ústavním zákonem není nutné přezkoumávat, zda jsou v souladu s právem EU, vzhledem k tomu, že finální výsledek by byl stejný. Pokud Ústavní soud dospěje k názoru, že je zákon v souladu s Ústavou, ale nikoli s právem EU, upřednostňuje využití eurokonformního výkladu, avšak zmiňuje se také o možnosti změny Ústavy.

T. Lalič upozorňuje, že Ústavní soud tímto nálezem zařadil SR k zemím, které uznávají absolutní přednost evropského práva před právem vnitrostátním, a to včetně ústavy. Takový postoj považuje za neopatrný, vzhledem k tomu, že vývoj práva EU není možné předvídat. Navíc připomíná, že takový postoj Ústavního soudu je v rozporu s doslovným zněním Ústavy SR.¹³¹

Ústavní soudy obou zemí se tedy k problematice přednosti evropského práva postavily velmi odlišně. Zatímco Ústavní soud SR se přiklonil k principu přednosti, jak je prezentován Soudním dvorem, Ústavní soud ČR se rozhodl neakceptovat absolutní přednost evropského

¹²⁹ Nález ÚS ČR sp. zn. Pl. ÚS 50/04 část VI a)

¹³⁰ Nález ÚS ČR sp. zn. Pl. ÚS 66/04 ze dne 3. 5. 2006, bod 53.

¹³¹ LALIČ, Tomáš. Ústavnoprávní povaha Evropské unie. *Justičná revue*, 2013, roč. 65, č. 6-7, s. 798

práva nad právem vnitrostátním a dát namísto toho na první místo suverenitu a ochranu materiálního právního státu. Nedomnívám se ovšem, že by byl proti principu přednosti jako takovému – pouze nastavil limity, jako to udělaly i ústavní soudy jiných členských států.

6. Nepřímý účinek a eurokonformní výklad

6.1 Judikatura Ústavního soudu ČR

K zohlednění eurokonformního výkladu Ústavním soudem ČR došlo již před samotným přistoupením České republiky EU v rámci sbližování právních řádů (viz příslušná kapitola). Dále dovodil Ústavní soud ČR eurokonformní výklad také v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 50/04 ze dne 8. 3. 2006 (Cukerné kvóty III), kdy stanovil, že Ústavní soud „*interpretuje ústavní právo s přihlédnutím k principům plynoucím z práva komunitárního.*“

Nejvýznamnějším rozhodnutím, které se nepřímého účinku týká, je však pozdější nález sp. zn. Pl. ÚS 66/04 ze dne 3. 5. 2006 (Evropský zatýkací rozkaz). V tomto případě se na Ústavní soud obrátila skupina poslanců a senátorů, kteří namítali, že novely trestního zákona a trestního řádu implementující unijní úpravu evropského zatýkacího rozkazu jsou v rozporu s právy garantovanými Listinou základních práv a svobod, zejména s čl. 14 odst. 4 Listiny, podle nějž nikdo nesmí být nucen k opuštění své vlasti. Nesouhlasili s tím, že napadená ustanovení umožňovala předání občana ČR do zahraničí (členského státu EU) za účelem jeho trestního stíhání.

Co se týče eurokonformního výkladu práva, Ústavní soud argumentačně vycházel z čl. 1 odst. 2 Ústavy, podle nějž ČR dodržuje závazky vyplývající z mezinárodního práva. Ústavě by proto měl být „*zásadně přikládán význam konformní z hlediska mezinárodního práva,*“ jelikož je vůči mezinárodnímu právu hodnotově otevřená. Ze spojení č. 1 odst. 2 Ústavy s principem spolupráce dle čl. 10 Smlouvy o ES¹³² Ústavní soud vyvodil „*ústavní princip, podle něhož domácí právní předpisy včetně ústavy mají být interpretovány pokud možno souladně s procesy evropské integrace a spolupráce evropských orgánů a orgánů členského státu.*“¹³³

Ústavní soud tímto judikoval povinnost eurokonformního výkladu nejen v případě směrnic a zákonů, jimiž byly transponovány do vnitrostátního právního řádu. Nahlíží i na samotnou Ústavu ve světle evropského práva, když zmiňuje, že „*pokud existuje, podle domácí metodologie výkladu, několik možných interpretací Ústavy, přičemž jen některé z nich vedou k dosažení závazku, který převzala Česká republika svým členstvím v Evropské unii, je nutno volit výklad, který podporuje realizaci tohoto závazku, nikoliv výklad, který tuto realizaci znemožňuje.*“¹³⁴

¹³² Dnes zásada loajální spolupráce vyjádřená v čl. 4 odst. 3 SEU

¹³³ Body 79. – 81. citovaného nálezu

¹³⁴ Bod 83. citovaného nálezu

Z takového pravidla samozřejmě existuje již naznačená výjimka, jelikož by bylo jinak možné ohýbat znění Ústavy dle potřeb evropského práva. Čl. 1 odst. 2. Ústavy nemůže libovolně měnit význam jakéhokoli jiného výslovného ustanovení. Eurokonformní výklad je proto limitován „možným významem ústavního textu“ a pokud by domácí metodologie neumožňovala eurokonformní výklad, bylo by jedinou možností změnit ústavu ústavodárcem. V tomto kontextu Ústavní soud poznamenává, že nicméně ani ústavodárce není oprávněn disponovat s podstatnými náležitostmi demokratického právního státu.¹³⁵ Kromě tohoto se však Ústavní soud v tomto nálezu zcela zřejmě staví velmi kladně k eurokonformnímu výkladu všech právních aktů.

V zásadě shodně se Ústavní soud vyjadřuje také v nálezu ze dne 26. 11. 2008, sp. zn. Pl. ÚS 19/08 (Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství). Ústavní soud je povinen aplikovat princip eurokonformního výkladu, avšak v případě jasného konfliktu mezi domácí ústavou a evropským právem, aniž by existovala možnost jakékoli rozumné interpretace, musí upřednostnit ústavní pořádek, a to zejména jeho materiální ohnisko.¹³⁶

I v dalších svých rozhodnutích se Ústavní soud ČR postavil k principu nepřímého účinku velmi pozitivně. Například se vyslovil ve prospěch eurokonformního výkladu předpisu, který do českého zákona transponoval směrnici¹³⁷ a dokonce dovodil eurokonformní výklad i v případě takových skutečností, které se odehrály ještě před přistoupením České republiky k EU.¹³⁸

6.2 Judikatura Ústavního soudu SR

Slovenský ústavní soud opakovaně zmiňuje ve své judikatuře nutnost eurokonformního výkladu. A to pravděpodobně nikoli pouze ve vztahu ke směrnicím, na něž se tento princip obvykle soustředí, ale v širším kontextu, tak jako Ústavní soud ČR. Takovému výkladu napovídá první zmíněný náleží.

V nálezu sp. zn. PL. ÚS 3/09 ze dne 8. 6. 2010 se vyjádřil, že „*Rovnako by ústavný súd musel postupovať aj v prípade, ak (...) dospeje k záveru, že napadnutý právny predpis,*

---

¹³⁵ Body 81. a 82. citovaného nálezu

¹³⁶ Bod 85. citovaného nálezu

¹³⁷ Ústavní soud zmínil „povinnost interpretovat a aplikovat vnitrostátní právo „eurokonformním“ způsobem, tedy při více výkladových variantách volit tu, jež bude v souladu s právem Evropské unie, v daném případě zejména v souladu s pravidly stanovenými ve Směrnici.“ Nález ÚS ČR sp. zn. III. ÚS 1996/13 ze dne 16. 7. 2015, bod 47.

¹³⁸ Nález ÚS ČR sp. zn. II. ÚS 3/06 ze dne 6. 11. 2007 body 40. – 47. Viz kapitola Období před vstupem do Evropské unie

jeho časť alebo jednotlivé ustanovenie je v súlade s ústavou a ústavnými zákonmi, ale je tu možnosť jeho nesúladu s medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 2 ústavy, o ktorom ústavný súd musí rozhodnúť, ak sa nedá preklenúť použitím zásad eurokonformného výkladu.“ Z této formulace vyplývá, že se nejedná pouze o směrnice, ale že Ústavní soud vyžaduje eurokonformní výklad i u jiných právních aktů. Jedná se však pouze o hypotetickou situaci, jelikož posouzení eurokonformního výkladu nebylo jádrem tohoto případu.

Přímo na téma nepřímého účinku směrnice rozhodoval slovenský Ústavní soud v nálezu sp. zn. II. ÚS 440/2011 ze dne 11. 10. 2012. Stěžovatelka (obchodní společnost) uvedla, že byla porušena její základní práva mimo jiné i nesprávným výkladem zákona o DPH, vzhledem k tomu, že tento výklad byl v rozporu s účinky aktů sekundárního komunitárního práva. Krajský i Nejvyšší soud vyložily vnitrostátní právo (zákon o DPH) eurokonformně v souladu s ustanoveními a cíli směrnice s odkazem na judikaturu Soudního dvora, čímž se stěžovatelka cítila poškozena. Namítala, že judikatura Soudního dvora dovodila nepřímý účinek směrnic pouze ve prospěch fyzických a právnických osob, ne naopak, a proto nebylo možné vyložit ustanovení zákona o DPH ve prospěch orgánu reprezentujícího stát na úkor právnické osoby. Dále také spatřovala v postupu daňového ředitelství dovozování přímého účinku směrnice – stanovení nové povinnosti stěžovatelce.

Ústavní soud se přiklonil k názoru, že jde v tomto případě o nepřímý účinek, konkrétně nepřímý účinek potvrzovací, který je nanejvýš mírně vychýlen k určovacímu nepřímému účinku. Dle teorie je potvrzovací nepřímý účinek nejslabší formou zohlednění práva EU – pouhým potvrzením toho, k čemu soud dospěl na základě výkladu vnitrostátního práva standardními výkladovými metodami.¹³⁹ Ústavní soud tak dospěl k závěru, že *„ak národný predpis korektne unesie výklad ovplyvnený smernicou, môže ísť aj v neprospech jednotlivca. Ťažiskom zásahu do pozície jednotlivca je tak národný predpis.“*

Ačkoli obecně platí pravidlo, že se stát nemůže dovolávat nepřímého účinku směrnice v neprospěch jednotlivce, i Soudní dvůr připustil ve věci *Kofoed*¹⁴⁰ možnost členského státu namítat vůči jednotlivcům konformní výklad vnitrostátního práva.¹⁴¹

Také v další judikatuře je slovenský ústavní soud příznivcem eurokonformního výkladu. Ten je vedle ústavněkonformního výkladu součástí základního práva na soudní ochranu, a je tedy povinností soudů eurokonformní výklad využít a vyvinout maximální

---

¹³⁹ BŘÍZA, Petr, BOBEK, Michal. Vymáhání unijního práva v České republice. Bulletin advokacie, 2011, č. 12, s. 27.

¹⁴⁰ Rozsudek ze dne 5. července 2007 Hans Markus Kofoed v Skatteministeriet. C-321/05

¹⁴¹ K tomu podrobněji BOBEK, Michal, BŘÍZA, Petr, KOMÁREK, Jan. Vnitrostátní aplikace práva Evropské unie. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 172 a násl.

snahu o upřednostnění cíle vyjádřeného v právně závazných aktech EU.¹⁴² Eurokonformní výklad vnitrostátního práva (transpozice směrnice), je dle Ústavního soudu SR nástrojem, který může posunout významový obsah vnitrostátní právní normy do jiné roviny i bez textové změny. Dochází k zabezpečení souladu mezi vnitrostátní a unijní úpravou. Takže nejen ústavně konformní, ale i eurokonformní výklad je schopen představovat významný korektiv při zjišťování obsahu a smyslu normy.¹⁴³

V usnesení sp. zn. I. ÚS 14/2017 ze dne 11. 1. 2017 Ústavní soud SR nezpochybnil důležitost eurokonformního výkladu, nicméně došel k závěru, že nemá pravomoc v takových případech, kdy porušení eurokonformního výkladu nedosahuje ústavní intenzity protiprávnosti.¹⁴⁴

Jak vyplývá z uvedené judikatury, Ústavní soud SR se staví k otázce eurokonformního výkladu velmi vstřícně, stejně jako Ústavní soud ČR. Oba soudy prokázaly ochotu důsledně upřednostnit eurokonformní výklad všude, kde je to možné.

---

¹⁴² Nález Ústavního soudu SR sp. zn. III. ÚS 651/2016 ze dne 28. 11. 2017, bod 27., shodně usnesení Ústavního soudu SR sp. zn. III. ÚS 666/2016 ze dne 11. 10. 2016

¹⁴³ Nález Ústavního soudu SR sp. zn. I. ÚS 695/2017 ze dne 5. 12. 2018

¹⁴⁴ Bod 21. a 22. citovaného usnesení

7. Řízení o předběžné otázce

7.1 Podávání předběžných otázek obecnými soudy a porušení základních práv nepoložením předběžné otázky

V první části této kapitoly se budu zabývat tím, jak ústavní soudy nahlízejí na nesplnění povinnosti položit Soudnímu dvoru předběžnou otázku. Problematika povinnosti podávání předběžné otázky je, co se týče Ústavního soudu SR, na judikaturu velmi bohatá. Historicky prvním případem, v němž se musel touto otázkou zabývat, je usnesení sp. zn. II. ÚS 90/05 ze dne 30. 3. 2005. Stěžovatel namítal porušení svého základního práva na soudní ochranu podle čl. 46 odst. 1 Ústavy SR a práva na spravedlivý proces dle čl. 6 odst. 1 EÚLP, jelikož krajský soud a následně také nejvyšší soud nerozhodovaly dle relevantní normy (v tomto případě nařízení).

Soudy sice správně určily, podle jaké normy mají rozhodovat, ale podle vyjádření stěžovatele tuto normu nesprávně, respektive neúplně, aplikovaly a interpretovaly. Podle stěžovatele k porušení těchto práv přispěla také skutečnost, že ani jeden ze zmíněných soudů nevyužil možnost podání předběžné otázky.

Ústavní soud nicméně nevyužil možnosti vyjádřit se k problematice předběžné otázky a porušení práva na soudní ochranu a spravedlivý proces, protože stížnost odmítl pro nedostatek pravomocí a konkrétně k tématu položení předběžné otázky se nevyjádřil. Větu, že „*súdnu ochranu (...) poskytujú všeobecné súdy na základe dostupných právnych prostriedkov nápravy, ktoré súčasne možno považovať za účinné právne prostriedky ochrany pred namietaným porušením ich označeného základného práva*“ lze dle mého názoru považovat spíše za obecné konstatování a nelze z takového vyjádření nijak předjímat, zda právo na položení předběžné otázky považuje za součást práva na soudní ochranu a spravedlivý proces.

Slovenský ústavní soud se problematikou předběžné otázky zabýval dále v usnesení sp. zn. III. ÚS 151/07 ze dne 29. 5. 2007 nebo sp. zn. IV. ÚS 206/08 ze dne 3. 7. 2008, v nichž stěžovatelé namítali nově také právo nebýt odňat svému zákonnému soudci dle čl. 48 odst. 1 Ústavy SR. V prvním případě uvedl, že okolnosti skutkového stavu předcházejí vstupu SR do Unie, a proto nemá Soudní dvůr pravomoc k posouzení nastolených otázek – i kdyby tedy k položení předběžné otázky došlo, byl by nucen konstatovat nedostatek pravomocí.¹⁴⁵ Stížnost proto odmítl jako zjevně neopodstatněnou a k otázce práva na zákonného soudce se nevyjádřil.

---

¹⁴⁵ Podobná situace byla řešena Soudním dvorem ve věci *Ynos*.

Ve druhém případě dovedl, že soudy budou při své činnosti dle zákonné dikce potřebovat výklad evropského práva v rámci řízení o předběžné otázce, avšak účastník řízení nemá nárok na to, aby soud předběžnou otázku Soudnímu dvoru položil. Tento postup nicméně může navrhnout a případně se může proti usnesení, kterým mu nebylo vyhověno, odvolat. V tomto usnesení se Ústavní soud SR poprvé vyjádřil k tématu zákonného soudce, respektive nesprávného obsazení soudu: „(...)ak sa v spore v konaní pred vnútroštátnym súdom nepodielal svojím výkladom práva spoločenstva komunitárny sudca, hoci tento výklad bol nevyhnutný na rozhodnutie vo veci samej, potom vnútroštátny súd bol v tejto časti konania pred ním nesprávne obsadený tak, ako to napokon tvrdí aj samotný sťažovateľ uvádzajúc, že vo veci nerozhodoval zákonný sudca.“ Jako řešení pro tuto situaci vidí dovolání, jak uvedl i ve své předchozí judikatuře.

Ve svém nálezu sp. zn. II. ÚS 129/2010 ze dne 3. 11. 2011 Ústavní soud SR připomíná, že nepoložení předběžné otázky ve věci, kdy bylo její položení obligatorní, může zakládat odpovědnost členského státu za porušení unijního práva, přičemž upozorňuje na rozsudek ve věci *Köbler*. Proto se zabývá otázkou, kdy jsou soudy povinny předběžnou otázku položit, a kdy tato povinnost nevzniká, přičemž se opírá o již zmíněné principy „*acte clair*“ a „*acte éclairé*“.

Z toho vyplývá, že ne každé nepoložení předběžné otázky znamená automaticky porušení práva na soudní ochranu a spravedlivý proces, dle Ústavního soudu se musí jednat o „*zásadné a kvalifikované pochybenie*“ při rozhodování, zda bude předběžná otázka položena. V této věci Ústavní soud SR rozhodl, že došlo k porušení základního práva na soudní ochranu a spravedlivý soudní proces z důvodu nepoložení předběžné otázky. Věc vrátil Nejvyššímu soudu a uložil mu rozhodnout v souladu s výkladem práva EU.

Judikatura Ústavního soudu SR týkající se problematiky pokládání předběžné otázky je, jak už bylo řečeno, bohatá a soud se vyjadřuje velmi podobně i v ostatních případech, o nichž pojednáno nebylo.¹⁴⁶ Z novějších judikátů jmenujme alespoň nálezu sp. zn. II. ÚS 381/2018 ze dne 11. 10. 2018, kde znovu zmínil kromě porušení práva na soudní ochranu a spravedlivý proces také porušení práva na zákonného soudce v případě nepoložení předběžné otázky Soudnímu dvoru (samozřejmě za podmínky, že je soud povinen tak učinit). K porušení práva na zákonného soudce dochází z důvodu nesprávně obsazeného soudu, jak se již vyjádřil v usnesení sp. zn. IV. ÚS 206/08 ze dne 3. 7. 2008. Domnívám se tedy, že přístup Ústavního soudu SR je konstantní a v průběhu času se nemění.

---

¹⁴⁶ Např. nálezu Ústavního soudu SR sp. zn. II. ÚS 140/2010 ze dne 18. 4. 2012, nálezu Ústavního soudu SR sp. zn. II. ÚS 163/2010 ze dne 18. 4. 2012

I v judikatuře Ústavního soudu ČR nacházíme názor, že nesplnění povinnosti položit předběžnou otázku je porušením základních práv. Rozsáhle se Ústavní soud ČR touto problematikou zabýval v případě nálezu sp. zn. II. ÚS 1009/08 ze dne 8. 1. 2009 (K povinnosti obecného soudu položit předběžnou otázku ESD). Ústavní soud ČR se zde vyjádřil k institutu předběžných otázek kladně, podobně jako Ústavní soud SR. Judikoval, že přistoupením k EU vzniklo oprávnění, ale také povinnost obracet se na Soudní dvůr s předběžnými otázkami. Dále také akceptoval cíl podávání předběžných otázek, který Soudní dvůr vyjasnil ve své judikatuře: jednotnou aplikaci unijních norem v členských státech.¹⁴⁷

Ohledně porušení základních práv se vyjádřil tak, že *„Přestože položení předběžné otázky je věcí komunitárního práva, za určitých okolností její nepoložení v rozporu s tímto právem může přivodit i porušení ústavně garantovaného práva na zákonného soudce.“*¹⁴⁸ Dále se vyjadřuje detailněji k tomu, za jakých okolností tomu tak bude. Předpokladem je, že český soud, jehož rozhodnutí nelze napadnout podústavními opravnými prostředky, nepoloží svévolně – a tedy v rozporu s principem právního státu – předběžnou otázku Soudnímu dvoru. Obdobně jako slovenský ústavní soud se i český ústavní soud vyjádřil, že ne každé porušení norem jednoduchého práva při jejich aplikaci a interpretaci způsobuje porušení základního práva. Zásahem do základního práva jednotlivce může být dle českého ústavního soudu porušení normy v důsledku svévole nebo interpretací v extrémním rozporu s principy spravedlnosti.¹⁴⁹

Naprosté opomenutí toho, zda by soud měl položit Soudnímu dvoru předběžnou otázku, považuje Ústavní soud ČR za svévoli. Upozorňuje zejména na fakt, že norma stanovená v čl. 234 SES (dnes čl. 267 SFEU), je kogentní. Dle tohoto nálezu tedy můžeme svévolné nepoložení předběžné otázky soudem poslední instance považovat za porušení práva na zákonného soudce.¹⁵⁰

Stojí za zmínku, že soudkyně D. Lastovecká v odlišném stanovisku k tomuto rozhodnutí nevidí situaci jako natolik závažnou, aby neodůvodněné nepoložení předběžné otázky vedlo k porušení práva na zákonného soudce dle čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Pokud totiž soud neodůvodní nepoložení předběžné otázky, znamená to, že vůbec nebyla řádně zodpovězena otázka, kdo vlastně zákonným soudcem je. Toto jednání nicméně považuje za porušení pravidel spravedlivého procesu, a tím zásah do práva garantovaného čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

---

¹⁴⁷ Bod 18. citovaného nálezu

¹⁴⁸ Bod 21. citovaného nálezu

¹⁴⁹ Tamtéž

¹⁵⁰ Bod 22. citovaného nálezu

Dále v nálezu sp. zn. II. ÚS 1658/11 ze dne 29. 11. 2011 (Porušení práva na zákonného soudce jako důsledek porušení povinnosti soudu poslední instance položit předběžnou otázku) Ústavní soud zopakoval svůj postoj vyjádřením, že se „*dopustil (...) městský soud jako soud poslední instance (...) porušení jeho práva na zákonného soudce, které mu garantuje čl. 38 odst. 1 Listiny, když se svévolně (tj. v rozporu s čl. 2 odst. 3 Ústavy ve spojení s čl. 4 odst. 4 Listiny) neobrátil na ESD s předběžnou otázkou.*“ D. Lastovecká opět spatřuje v tomto jednání zásah do pravidel spravedlivého procesu.

V nálezu Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 2504/10, ze dne 11. 09. 2012 je již právo na spravedlivý proces a právo na zákonného soudce rozlišováno, přičemž právo na zákonného soudce je porušeno pouze tehdy, kdy dojde k nepoložení předběžné otázky (v případě, že k tomu byl soud povinen), svévolně, jak již soud uvedl i v předchozích případech.

Ústavní soud opakovaně judikuje,¹⁵¹ že s účastníkem navrženým položením předběžné otázky je soud povinen se vypořádat v odůvodnění.

Ačkoli se tedy lze různě stavět k tomu, jaká intenzita nekorektního jednání je třeba, aby se jednalo o porušení práva na zákonného soudce, není žádných pochyb o tom, že nepoložením předběžné otázky, byl-li k tomu soud povinen, je porušením práva na spravedlivý proces, a rozhodně se tak jedná o porušení základních práv účastníka řízení, jak judikovaly oba soudy. I požadavek na zásadní a kvalifikované pochybení, které uvádí Ústavní soud SR, je podobný požadavku svévole, o němž se ve své judikatuře opakovaně zmiňuje Ústavní soud ČR.

7.2 Možnost a povinnost ústavních soudů položit předběžnou otázku

Ve druhé podkapitole bych se ráda podívala na předběžné otázky z jiného úhlu pohledu a srovnala, zda samy sebe ústavní soudy také vnímají jako soudy ve smyslu čl. 267 SFEU.

Ústavní soud SR zaujal k problematice podávání předběžných otázek jasný postoj ve svém usnesení sp. zn. IV. ÚS 206/08 ze dne 3. 7. 2008, v němž se zabýval povinností podat předběžnou otázku vnitrostátních soudů. Přestože jádrem přezkumu byly obecné soudy, nikoli sám Ústavní soud, přesto se v závěru usnesení dostalo i na toto téma. Ústavní soud SR uvedl, že Nejvyšší soud by měl v rámci jednání o mimořádném opravném prostředku usměrnit nižší soudy tak, aby pomocí institutu předběžné otázky zabezpečovaly ochranu práv a oprávněných zájmů účastníků jednání a práva na soudní ochranu a dodal, že „*V této činnosti by ho nemal v*

---

¹⁵¹ Nálezy Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 2673/14, sp. zn. II. ÚS 2504/10, sp. zn. II. ÚS 1009/08, sp. zn. II. ÚS 4255/16, usnesení sp. zn. IV. ÚS 2435/07

žiadnom prípade suplovať ústavný súd, aj keď treba dodať, že ústavný súd sa môže pri výkone svojich právomocí dostať taktiež do situácie, keď sa aj na neho bude vzťahovať povinnosť predložiť prejudiciálnu otázku na rozhodnutie Súdnemu dvoru ES.“

Ústavní soud SR se vyjádřil ještě konkrétněji ve svém nálezu sp. zn. PL. ÚS 3/09 ze dne 26. 1. 2011, kde uvedl, že: *„V takom prípade, ktorý však nie je predmetom posudzovania v tomto konaní, by bol ústavný súd nielen oprávnený, ale aj povinný (a to je rozdiel oproti konaniu v tejto veci) preskúmať tvrdený nesúlad a rozhodnúť o ňom, či už podľa existujúcej judikatúry Súdného dvora Európskej únie, resp. podľa zásad vyjadrených v rozsudkoch tohto súdu alebo po predložení prejudiciálnej otázky Súdnemu dvoru Európskej únie podľa čl. 267 Zmluvy o fungovaní EÚ.“*

V případě usnesení sp. zn. PL. ÚS 8/04 ze dne 12. 5. 2005 sice Ústavní soud SR odmítl položit Soudnímu dvoru předběžnou otázku, ale nikoli z toho důvodu, že by se nepovažoval za kompetentní. Ústavní soud judikoval, že předmětem předběžné otázky nemůže být výklad vnitrostátního práva (navzdory tomu, že jde o implementaci směrnice), a že položení předběžné otázky není třeba.

Slovenský ústavní soud se příliš rozsáhle nezabýval otázkou, zda se cítí být soudem, který je oprávněn či povinen položit předběžnou otázku, pouze konstatoval, že se může dostat do takové situace, kdy k tomu povinen bude. Také Ústavní soud České republiky lze pravděpodobně na základě judikatury pokládat za takový soud, který může, případně musí, podat předběžnou otázku, avšak cesta k tomuto závěru byla poněkud delší a méně zřejmá.

Návrhem stěžovatele na položení předběžné otázky se Ústavní soud ČR zabýval již v nálezu sp. zn. II. ÚS 14/04 ze dne 25. 1. 2006 (K nemožnosti obcházení smyslu restitučního zákonodárství žalobou na určení vlastnického práva). Uvedl, že *„Ústavní soud není v posuzovaném případě soudem poslední instance podle čl. 234 Smlouvy o založení Evropských společenství, neboť jeho úkolem není, aby poskytoval ochranu právům, nýbrž aby chránil ústavnost.“* K tomuto závěru došel na základě toho, že opravným prostředkem proti rozhodnutí obecných soudů není ústavní stížnost. Zmínil nicméně, že by se návrhem na položení předběžné otázky mohl zabývat, pokud by se i přes návrh účastníka rozhodl nepoložit předběžnou otázku obecný soud, jehož rozhodnutí by nebylo možné napadnout opravnými prostředky.

Vzhledem ke znění předběžné otázky navrhované stěžovatelem (zda lze vykládat to, že Unie je založena na zásadách právního státu, tak, že dojde-li k situaci, kdy soudci svoji nezávislost a nestrannost, je nutné přenést jejich rozhodovací pravomoc v konkrétní věci na soudy jiného členského státu), zmínil Ústavní soud ČR, že k povinnosti položit předběžnou

otázku nedochází v případě „*acte clair*,“ ale také v případech, na něž právo Unie vůbec nedopadá.

Důležitým poznatkem plynoucím z tohoto nálezu je ovšem fakt, že Ústavní soud připouští možnost, že by se návrhem na položení předběžné otázky mohl za jiných okolností zabývat.

Tématem podávání předběžných otázek se Ústavní soud ČR zabýval dále v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 50/04 ze dne 8. 3. 2006 (Cukerné kvóty III.), kde se rozhodl své postavení ve vztahu k čl. 234 Smlouvy ES (dnešní čl. 267 SFEU) posoudit. Upozornil, že například italský ústavní soud konstatoval, že se necítí být soudem povolaným k podávání předběžných otázek, ačkoli ústavní soudy jiných států už mnohdy předběžné otázky k Soudnímu dvoru vnesly. Nakonec ovšem uvedl jen to, že „*Ústavní soud si je vědom delikátnosti nalezení odpovědi na otázku, zda lze Ústavní soud považovat za soud podle čl. 234 Smlouvy ES, popřípadě v jakých typech řízení, a nezbavuje se do budoucna možnosti zaujmout k této otázce jednoznačnou odpověď, tj. předložit v jednotlivých typech řízení věc k posouzení ESD.*“¹⁵²

Jistý postoj však zaujal už i tím, že dále úvahu o vhodnosti předběžné otázky v daném případě rozvíjel více a dospěl k tomu, že se uplatní výjimka z povinnosti položit předběžnou otázku, které formuloval Soudní dvůr ve své judikatuře – již zmíněná doktrína „*acte éclairé*.“ Otázku, která vyvstala, považoval za dostatečně řešenou už dřívější judikaturou Soudního dvora a rozhodl se posoudit ji sám dle vnitrostátního práva ve světle práva komunitárního. M. Bobek se domnívá, že z tohoto přístupu Ústavního soudu lze vyvodit, že se považuje za soud povinný pokládat předběžné otázky.¹⁵³

Podobně zvláštní postoj zaujal Ústavní soud ČR také ve svém nálezu sp. zn. Pl. ÚS 66/04 ze dne 3. 5. 2006 (Evropský zatýkácí rozkaz). Ačkoli se dle soudu jednalo o příležitost k položení předběžné otázky, rozhodl se tak neučinit. Argumentoval tím, že k položení předběžné otázky Soudnímu dvoru již došlo ze strany belgického *Cour d'Arbitrage*. Takové řešení bychom si mohli vyložit jako další využití doktríny „*acte éclairé*,“ kdyby se ovšem rozhodl na výsledek tohoto řízení počkat. Uvedl nicméně, že: „*Čekat na rozhodnutí ESD by nebylo zcela namístě, protože napadená ustanovení zůstávají účinná a může podle nich dojít k předání osoby na základě evropského zatýkácího rozkazu. Za této situace považuje Ústavní soud za naprosto nezbytné rozhodnout o tom, zda základní práva takovýchto osob jsou*

---

¹⁵² Část VI., bod A-1) citovaného nálezu

¹⁵³ BOBEK, Michal. Ústavní soud České republiky: obecné soudy mají povinnost aplikovat komunitární právo samostatně. Soudní rozhledy, 2006, roč. 12, č. 5, s. 175.

*ohrožena, či nikoli.*¹⁵⁴ Ústavní soud se tak nakonec rozhodl znovu otázku posoudit sám. Zjištěním, že ustanovení lze posoudit v souladu s českým ústavním pořádkem, došel k závěru, že na posouzení Soudním dvorem není třeba čekat. Přestože tedy předběžnou otázku nepoložil, můžeme toto rozhodnutí vnímat tak, že byl připraven ji položit, pokud by to situace vyžadovala.

Ve svém usnesení sp. zn. IV. ÚS 154/08 ze dne 30. 6. 2008 Ústavní soud zopakoval přístup, který k podávání předběžných otázek zaujal ve věci Cukerné kvóty III, tedy „*že se nezbavuje do budoucna možnosti zaujmout k této otázce jednoznačnou odpověď, tj. předložit v jednotlivých typech řízení věc k posouzení Soudnímu dvoru*“ a připustil, že i doktrína zastává názor, že Ústavní soud ČR je v některých typech řízení soudem ve smyslu čl. 234 SES (dnes čl. 267 SFEU). I v této věci každopádně použil Ústavní soud jednu z výjimek povinnosti položit předběžnou otázku, a to doktrínu „*acte clair*.“

Argument, že úkolem Ústavního soudu je ochrana ústavnosti, byl dále rozveden v nálezu sp. zn. II. ÚS 1658/11 ze dne 29. 11. 2011 (Porušení práva na zákonného soudce jako důsledek porušení povinnosti soudu poslední instance položit předběžnou otázku). Zde Ústavní soud znovu judikoval, „*že není součástí systému obecného soudnictví, neboť kritériem přezkumu je ústavnost, tzn. zkoumání souladu s normativními a hodnotovými kategoriemi Ústavy.*“ Tentokrát ovšem rozvedl toto téma více, když připustil, že ačkoli unijní právo není součástí ústavního pořádku, nemůže být ze strany Ústavního soudu zcela ignorováno.

Ústavní soud se opakovaně vyjadřuje ve smyslu, že jsou předběžnou otázku povinny pokládat obecné soudy. Avšak přestože je v otázce toho, zda je povinen je pokládat také, poněkud zdrženlivější, můžeme z judikatury vyčíst snahu věnovat se posouzení toho, zda je povinen ji položit v konkrétních případech. Pokud by se jednoznačně považoval za soud, který kritéria pro obligatorní podávání předběžných otázek nesplňuje, neměl by takový přezkum příliš smysl. Navíc se výslovně ve svém usnesení sp. zn. IV. ÚS 154/08 přiklonil na stranu názoru M. Bobka,¹⁵⁵ že je Ústavní soud v některých typech řízení soudem ve smyslu čl. 234 SES (čl. 267 SFEU).

Celkově tedy můžeme shrnout postoj českého Ústavního soudu ohledně podávání předběžných otázek jako spíše „proevropský“, avšak lze mu vytknout nepoložení předběžné otázky ve věci Slovenských důchodů, kdy dle J. Malenovského svým postupem „vzbudil

---

¹⁵⁴ Bod 60. citovaného nálezu

¹⁵⁵ BOBEK, Michal. Které české soudy budou mít povinnost obracet se na Evropský soudní dvůr s předběžnými otázkami? Právní rozhledy, 2004, roč. 12, č. 5, s. 179 – 180

všeobecné rozpaky jak v České republice, tak v samotné Unii.“¹⁵⁶ Ústavní soud SR se ohledně případného položení předběžné otázky vyjadřuje mnohem jasněji a ochotněji.

---

¹⁵⁶ TOMÁŠEK, Michal, TÝČ, Vladimír a kol. Právo Evropské unie. 2. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 98

8. Listina základních práv Evropské unie

8.1 Právní závaznost a oblast použití

Listina základních práv Evropské unie (Charta základních práv Evropské unie) je dokument obsahující katalog lidských práv. Původně byla přijata jako politická deklarace bez právní závaznosti. Prvním pokusem o její závaznost byla Smlouva o Ústavě pro Evropu, která však nebyla všemi členskými zeměmi přijata. Právně závaznou se nakonec stala přijetím Lisabonské smlouvy. Nyní je tedy součástí práva Evropské unie.¹⁵⁷ Dle čl. 6 SEU má stejnou právní sílu jako Smlouvy.

Co se týče oblasti použití, sama Listina EU se této problematice věnuje v čl. 51, podle něž jsou ustanovení Listiny EU při dodržení subsidiarity určena orgánům, institucím a jiným subjektům Unie a také členským státům, ale pouze pokud uplatňují právo Unie. Soudní dvůr toto ustanovení nepopřel, ale přiklonil se k jeho širokému výkladu např. ve věci *Fransson*,¹⁵⁸ kde dospěl k závěru, že postačí, spadá-li daný případ do působnosti práva Unie, a to alespoň částečně nebo nepřímě.¹⁵⁹

O právní závaznosti Listiny EU tedy nemůže být pochyb. Důležité je ovšem to, jak ji vnímají ústavní soudy členských států a jakou právní sílu Listině EU přiznávají.

8.2 Listina základních práv v rozhodovací činnosti Ústavního soudu ČR

Ústavní soud ČR se vyjádřil k existenci, postavení a okrajově i k obsahu Listiny EU ve své judikatuře již ve svém nálezu sp. zn. Pl. ÚS 19/08 ze dne 26. 11. 2008 (Lisabonská smlouva I.), v němž se rozsáhle věnoval přezkumu jejího souladu s vnitrostátní ochranou práv a svobod a dospěl k závěru, že Listina EU není v rozporu s ústavním pořádkem. Vyjádřil se tak, že vůdčím principem v oblasti lidských práv a základních svobod je co nejučinnější ochrana jednotlivce, a Listina EU nijak neproblematizuje systém a úroveň ochrany, jehož bylo v současné demokratické Evropě dosaženo, naopak v oblasti své působnosti tento systém vhodně rozšiřuje.¹⁶⁰

Ačkoli z hlediska obsahu se Ústavní soud nevyjádřil k vhodnosti zakotvení jednotlivých práv a svobod, ani k systematické jejich uspořádání, určil, že „*obsah katalogu lidských práv vyjádřený v Listině EU je plně srovnatelný s obsahem chráněným v České*

¹⁵⁷ STEHLÍK, Václav, HAMULÁK, Ondrej, PETR, Michal. Právo Evropské unie..., s. 149

¹⁵⁸ Rozsudek ze dne 26. února 2013 Åklagaren v Hans Åkerberg Fransson, C-617/10

¹⁵⁹ STEHLÍK, Václav, HAMULÁK, Ondrej, PETR, Michal. Právo Evropské unie..., s. 153 - 154

¹⁶⁰ Bod 198. citovaného nálezu

republice již na základě vnitrostátní Listiny základních práv a svobod, jakož i Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. V tomto ohledu je možné konstatovat soulad Listiny EU nejen s materiálním ohniskem Ústavy, ale i se všemi ustanoveními ústavního pořádku.“¹⁶¹ Také připomněl, že stát není poskytovatelem práv přirozenoprávního původu, a tedy že každý jedinec taková práva má bez ohledu na akt státu.¹⁶²

Ústavní soud dále v souladu s čl. 51 Listiny EU poznamenal, že „na oblasti, kde orgány České republiky nepřenesly své pravomoci na Evropskou unii, tedy Listina EU bezprostředně nedopadá“ a uplatňuje se vnitrostátní, plně autonomní standard ochrany.¹⁶³

Na základě toho se také rozhodl v některých případech Listinu EU nepoužít, jako například v nálezech sp. zn. I. ÚS 1904/14 ze dne 11. 8. 2015 a sp. zn. II. ÚS 1135/14 ze dne 30. 6. 2015 ohledně otázek vyvlastňování pozemků za účelem dopravních staveb, v nichž poukázal na to, že tato problematika do rámce práva EU nespadá.¹⁶⁴

Naopak v případě nálezu sp. zn. II. ÚS 443/16 ze dne 25. 10. 2016 dospěl Ústavní soud k tomu, že je na místě aplikovat kromě Listiny základních práv a svobod také Listinu EU. V této věci se absolvent magisterského studia v oboru právo na polské univerzitě domáhal zapsání do seznamu koncipientů vedeného Českou advokátní komorou. Ačkoli mu české ministerstvo školství vydalo osvědčení o uznání dosaženého vzdělání, komora jej zapsat odmítla. Vzhledem k existenci směrnice o uznávání odborných kvalifikací na tento případ zcela zřejmě dopadalo unijní právo. Proto Ústavní soud určil, že kromě porušení Listiny základních práv a svobod byla porušena také práva plynoucí z Listiny EU. Primárním důvodem pro vyhovění stěžovateli bylo však právo stěžovatele na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu podle čl. 26 Listiny základních práv a svobod.

Podobně se český ústavní soud vyjádřil i dříve. Například v nálezu sp. zn. III. ÚS 1956/13 ze dne 6. 3. 2014 použil Listinu EU jako jeden z argumentů, ačkoli větší váhu jí nepřiznal. O. Hamulák takovou situaci označuje jako určitý nepravý nepřímý účinek, jelikož Listina EU nijak neovlivňuje výsledek rozhodování Ústavního soudu.¹⁶⁵

Mírný posun vidí v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 12/14 ze dne 16. 6. 2015, v němž se Ústavní soud použití evropského práva věnuje mnohem více. I zde je ovšem Listina EU pojata jako argument ve prospěch toho, k čemu již Ústavní soud dospěl na základě Listiny základních práv a svobod.

---

¹⁶¹ Bod 197. citovaného nálezu

¹⁶² Bod 203. citovaného nálezu

¹⁶³ Bod 199. citovaného nálezu

¹⁶⁴ HAMULÁK, Ondrej. Listina základních práv Evropské unie jako okolí ústavního pořádku České republiky. Acta Iuridica Olomucensia, 2015, roč. 10, č. 3, s. 27

¹⁶⁵ Tamtéž, s 23.

Naproti tomu v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 14/14 ze dne 19. 5. 2015 (Ústavnost pětiprocentní uzavírací klauzule pro volby do Evropského parlamentu) přikládá Ústavní soud Listině EU značný význam vyjádřením, že „jelikož přijímání vnitrostátních implementačních předpisů k Aktu, včetně vyplnění jím poskytnutého prostoru pro legislativní uvážení národního zákonodárce, je "uplatňováním" unijního práva ve smyslu čl. 51 odst. 1 Listiny základních práv Evropské unie (dále též jen "LZPEU"), mohou se na přezkumu ústavnosti těchto předpisů v členských státech spolu s referenčními kritérii ústavního pořádku v zásadě podílet - podle své povahy - také ustanovení LZPEU, ať už "prostupováním" do ústavního pořádku nebo přímou aplikací v případě vyšší úrovně jimi poskytované ochrany (čl. 53 LZPEU).“¹⁶⁶

V nálezu sp. zn. III. ÚS 2782/14 ze dne 20. 11. 2014 se Ústavní soud vyjadřoval obvyklým způsobem k otázce nesplnění povinnosti položit předběžnou otázku Soudnímu dvoru (porušení práva stěžovatelky na spravedlivý proces a zákonného soudce podle Listiny základních práv a svobod), navíc však dodal, že s ohledem na povinnost přímé aplikace nařízení došlo i k porušení práva na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces ve smyslu čl. 47 Listiny EU, ačkoli se stěžovatelka této okolnosti nedovolávala.

Z toho je zřejmé, že se Ústavní soud ČR staví k Listině základních práv Evropské unie velmi kladně. Dokonce ji zmiňuje i v takových případech, na něž se čl. 51 Listiny EU nevztahuje, tady v takových, kdy se rozhodování nedotýká práva Unie.¹⁶⁷

Takovým případem je např. nález sp. zn. II. ÚS 164/15 ze dne 5. 5. 2015. Jednalo se o kolizi práva shromažďovat se a práva na svobodu projevu (demonstrace za zastavení umělých potratů, jež měla probíhat formou vystavených panelů) s právem dětí na jejich zvláštní ochranu (šokující povaha vystavovaných materiálů, navíc v blízkosti školy). Ústavní soud zdůraznil svůj postoj upřednostňující v daném případě práva dítěte také uvedením příslušné úpravy v Listině EU.

Podobně bez uvedení souvislosti s unijním právem Ústavní soud použil Listinu EU coby inspirační zdroj nebo další argument i v jiných případech¹⁶⁸ a jindy tak naopak neučinil, přestože Listinu EU použít měl, jako například v nálezu sp. zn. III. ÚS 2331/14 ze dne 18. 9. 2014.¹⁶⁹ V kontrastu s výše zmíněnou situací, kdy se stěžovatelka Listiny EU nedovolávala, avšak Ústavní soud přesto dovedl její použitelnost, v tomto případě se stěžovatel dovolával aplikace Listiny EU, nicméně Ústavní soud se jí zabýval spíše okrajově.

¹⁶⁶ Bod 47. citovaného nálezu

¹⁶⁷ SVOBODOVÁ, Magdaléna. Působnost Listiny základních práv EU v kontextu judikatury Ústavního soudu ČR, Acta Universitatis Carolinae Iuridica, 2018, roč. 64, č. 4, s. 59

¹⁶⁸ Např. Nález ÚS ČR sp. zn. I. ÚS 1775/14 ze dne 15. 2. 2017

¹⁶⁹ SVOBODOVÁ, Magdaléna. Působnost Listiny základních práv EU v kontextu judikatury Ústavního soudu ČR, Acta Universitatis Carolinae Iuridica, 2018, roč. 64, č. 4, s. 62

V nálezu sp. zn. IV. ÚS 2370/15 ze dne 14. 6. 2016 Ústavní soud shledal nutnost eurokonformního výkladu zákona přijatého v důsledku směrnice, avšak Listinu EU přesto neaplikoval.

8.3 Listina základních práv v rozhodovací činnosti Ústavního soudu SR

Svůj postoj k Listině EU vymezuje slovenský ústavní soud v nálezu sp. zn. PL. ÚS 10/2014 ze dne 29. 4. 2015. Skupina poslanců se obrátila na ústavní soud kvůli problematickým ustanovením (mimo jiné) zákona o elektronických komunikacích. Uvedli, že tato ustanovení ukládají poskytovatelům elektronických komunikací povinnost shromažďovat velké množství údajů (včetně např. toho komu uživatel volal, psal zprávy či elektronickou poštu, lokality volajícího, použitého zařízení,...) o uživatelích a po jistou dobu je také uchovávat (šest až dvanáct měsíců), v čemž spatřovali zásah do soukromí, vzhledem k tomu, že se jednalo o plošné sledování všech obyvatel umožňující zjištění nejen okruhu známých, ale třeba také zálib, zdravotního stavu, sexuality či jiných osobních údajů.

Zákony obsahující napadená ustanovení byly ovlivněné směrnicemi a unijním právem obecně, a proto Ústavní soud SR dospěl k závěru, že se na danou věc vztahuje Listina EU. Uvedl, že *„základné práva a slobody podľa ústavy je potrebné v prípade, ak napadnutá vnútroštátna právna úprava spadá do rámca pôsobnosti práva Únie, vykladať a uplatňovať aj v zmysle a duchu charty a príslušnej judikatúry Súdneho dvora k nej vydanéj.“*¹⁷⁰

Dále se Ústavní soud věnoval posouzení Listiny EU z hlediska závaznosti a postavení v právním řádu. V souladu se zmíněným čl. 6 odst. 1 SEU konstatoval, že *„Charta sice nebola prijatá vo forme medzinárodnej zmluvy, nadobudnutím platnosti Lisabonskej zmluvy sa však stala právne záväznou súčasťou primárneho práva Európskej únie s rovnakou právnou silou jako zmluvy, na ktorých je Únia založená.“* Smlouvy, na nichž je Unie založená, jsou dle Ústavního soudu SR smlouvami ve smyslu čl. 1 odst. 2 a čl. 7 odst. 5 Ústavy SR, které mají přednost před zákony. Ústavní soud tedy uvedl, že *„Konkrétne charte je potrebné v ústavnom poriadku Slovenskej republiky priznať postavenie, aké majú podľa čl. 7 ods. 5 ústavy medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách.“*¹⁷¹

M. Jánošíková však poukazuje na netypický proces tvorby Listiny EU a především situaci, do níž se může Ústavní soud tímto dostat. Listina EU může být v důsledku tohoto přístupu referenčním kritériem v řízení o souladu právních předpisů, čímž patří do pravomoci Ústavního soudu přezkum souladu vnitrostátní právní úpravy s Listinou EU (za předpokladu

---

¹⁷⁰ Bod 74. citovaného nálezu

¹⁷¹ Bod 69. citovaného nálezu

souvislosti s unijním právem). Dle čl. 144 Ústavy SR soudci budou povinni v případě, že budou mít podezření, že je právní předpis v rozporu s Listinou EU, přerušit řízení a podat návrh na zahájení řízení o souladu právních předpisů. To je ovšem v přímém rozporu s principem přednosti evropského práva dle rozhodnutí Soudního dvora ve věci *Simmenthal*, podle kterého má vnitrostátní soudce ponechat taková ustanovení, která jsou v rozporu s komunitárním právem, neaplikovaná, a nikoli žádat o jejich zrušení.¹⁷²

Ve zmíněném nálezu se však Ústavní soud SR věnuje Listině EU širěji, než pouze jejímu zařazení mezi smlouvy dle čl. 7 odst. 5 Ústavy SR. Tento nález je významný především z hlediska „sebeomezujícího“ přístupu, který v něm Ústavní soud SR formuloval. Stanovil, že pokud „ústavný súd zistí a rozhodne, že napadnutý zákon, jeho časť alebo niektoré jeho ustanovenia nie sú v súlade s ústavou alebo ústavným zákonom, nie je v zásade už potrebné preskúmať aj ich nesúlad s právom Európskej únie (aj napriek tomu, že to navrhovatelia navrhujú), pretože aj ich prípadný nesúlad by viedol len k rovnakému výsledku a rovnakým právnym účinkom, aké sa dosiahli rozhodnutím, podľa ktorého napadnutá právna úprava nie je v súlade s ústavou alebo ústavným zákonom. Takýto „samo obmedzujúci“ prístup k výkonu svojej právomoci ústavný súd odôvodňuje tým, že po vyslovení nesúladu s ústavou alebo ústavnými zákonmi zaniká predmet konania o súlade právnych predpisov vo vzťahu k namietanému nesúladu s právom Európskej únie.“¹⁷³

Jedná se o poměrně logický přístup v případě, že vnitrostátní úprava základních práv v ústavním zákoně je prakticky totožná s úpravou v Listině EU. Stojí za zmínku, že Ústavní soud ČR, ačkoli žádnou podobnou doktrínu nepřijal, došel k závěru, že obsah katalogu lidských práv je srovnatelný, na základě čehož uplatňoval Listinu EU ve svých rozhodnutích jakožto další argument pro své posouzení (zejména) dle Listiny základních práv a svobod. Nijak se ovšem v aplikaci Listiny EU na základě takové úvahy neomezil.

I přes velkou podobnost však může dojít k situaci, kdy vnitrostátní úprava s Listinou EU totožné nebudou a právní akt bude v rozporu s národní ústavou, ale nikoli s Listinou EU. M. Jánošíková v tomto směru upozorňuje na rozsudek Soudního dvora ve věci *Melloni*,¹⁷⁴ kde k takovému případu došlo.¹⁷⁵

Svého názoru na postavení Listiny EU judikovaného v nálezu sp. zn. PL. ÚS 10/2014 se Ústavní soud SR drží také v nálezu sp. zn. PL. ÚS 2/2016 ze dne 22. 3. 2017. Zde navíc

---

¹⁷² JÁNOŠÍKOVÁ, Martina. Charta základných práv EÚ a prekonanie samo obmedzujúceho prístupu Ústavného súdu SR v konaniach o súlade právnych predpisov. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*, 2018, roč. 64, č. 4, s. 81

¹⁷³ Bod 76. Jedná se o podobný přístup jako v nálezu ÚS SR sp. zn. PL. ÚS 3/2009 ze dne 26. 1. 2011

¹⁷⁴ Rozsudek ze dne 26. února 2013 Stefano Melloni v Ministerio Fiscal, C-399/11

¹⁷⁵ JÁNOŠÍKOVÁ, Martina. Charta základných práv EÚ a prekonanie samo obmedzujúceho..., s. 83

formuluje také nepřímý účinek Listiny EU, když uvádí, že „*Povinnosť členských štátov vykladať a uplatňovať príslušné ustanovenia ústavy v zmysle a duchu charty, ako aj judikatury Súdneho dvora Európskej únie k nej sa viažucej, a to v prípade, ak vnútroštátne opatrenie spadá do rámca pôsobnosti práva Únie podľa čl. 51 ods. 1 charty, vyplýva aj zo zásady lojálnej spolupráce zakotvenej v čl. 4 ods. 3 Zmluvy o Európskej únii.*“¹⁷⁶ V tomto prípade ale navzdory nepřímému účinku a sebeomezujícího přístupu využil ústavní soud Listinu EU přímo.

Na základě této judikatury se domnívám, že přístup Ústavního soudu SR k Listině EU je bezesporu kladný, v čemž je podobný přístupu Ústavního soudu ČR – snad až na zmíněný sebeomezující přístup.

---

¹⁷⁶ Bod 54. citovaného nálezu

9. Závěr

Cílem mé diplomové práce je srovnání názorů, které na evropské právo vyslovily ústavní soudy ČR a SR ve své judikatuře. V některých oblastech jsou tyto názory téměř stejné, zatímco v jiných se liší. I přes rozdílnou formulaci jednotlivých článků národních ústav jsem nicméně nedovodila, že by tyto rozdíly byly samy o sobě důvodem pro odlišné přístupy ústavních soudů, jelikož více záleží na interpretaci, kterou tyto soudy zvolí.

Ústavní soud ČR se k evropskému právu vyslovuje více, což bylo možné vidět už v kapitole věnující se období před vstupem do Evropské unie. Ústavní soud SR vzal v tomto období existenci evropského práva na vědomí, avšak český ústavní soud šel ještě mnohem dál – dovodil povinnost eurokonformního výkladu za účelem sblížení českého práva s právem evropským.

Co se týče povahy Evropské unie, Ústavní soud SR se k tomuto tématu vyslovil v souvislosti s Ústavou pro Evropu a Ústavní soud ČR až při příležitosti přezkumu Lisabonské smlouvy, ale přesto jsou jejich závěry velmi podobné – jedná se o entitu *sui generis*, jejíž povahu nelze podřadit pod jednu ze známých státovědných kategorií. Slovenský ústavní soud se (možná jen zdánlivě) smířil s tím, že vývoj Unie směřuje ke státní formě, zatímco český ústavní soud se naopak rozsáhle věnoval otázkám suverenity, přičemž se přiklonil k názoru, že ČR v důsledku svého členství o suverenitu nijak nepřichází, ale pouze s EU suverenitu sdílí, jelikož EU není federativním státem. Z toho usuzuji, že případný posun směrem k federativnímu uspořádání není pro Ústavní soud ČR přípustný, zatímco Ústavní soud SR se proti takové eventualitě nevymezuje.

Ústavní soud ČR se rozhodl chránit suverenitu, když stanovil, že výkon delegovaných pravomocí musí být v souladu s jejím zachováním a dále také vykonáván způsobem, který neohrožuje podstatu materiálního právního státu. Ústavní soud SR naopak plně přijal zásadu přednosti evropského práva v podobě, v jaké byla judikována Soudním dvorem.

Oba ústavní soudy se velmi ochotně přiklonily k eurokonformnímu výkladu. Oba soudy také v případě, kdy by takový výklad nebyl možný, připouští možnost změny Ústavy, avšak Ústavní soud ČR upozorňuje, že ani ústavodárce nemůže ústavu změnit tak, aby to bylo v rozporu s podstatnými náležitostmi demokratického právního státu.

Z judikatury ústavních soudů týkající se předběžných otázek jsem vyvodila, že je názor obou soudů na tuto problematiku velmi podobný. Nesplnění povinnosti položit předběžnou otázku vnitrostátním soudem znamená porušení práv na soudní ochranu,

zákonného soudce a spravedlivý proces. Oba ústavní soudy se zřejmě také považují za povinné předběžnou otázku za určitých okolností Soudnímu dvoru položit.

Poslední posuzovanou oblastí byla judikatura vztahující se k Listině EU, kterou oba ústavní soudy ve svém rozhodování používají, ať už přímo, nebo v některých případech spíše jako inspirační zdroj. Proti používání Listiny EU nebyl ani jeden z nich, pokud nepovažujeme za takovou situaci tzv. „sebeomezující“ přístup Ústavního soudu SR. Domnívám se ale, že to neznamená snahu Ústavního soudu SR Listinu EU neuplatňovat, spíše jen usnadnit a zefektivnit posuzování některých případů, vzhledem k existenci velmi podobného katalogu lidských práv na vnitrostátní úrovni.

Při celkovém pohledu na judikaturu ústavních soudů působí Ústavní soud SR vstřícněji, co se týče evropského práva, avšak z velké části to může být způsobeno i tím, že se k této problematice vyjadřuje méně často a rovněž ve stručnější podobě. Navíc, samozřejmě ani Ústavní soud ČR se nestaví k evropskému právu nepřátelsky, pouze o něco více chrání suverenitu státu a materiální jádro Ústavy než jeho slovenský protějšek.

Seznam použitých zdrojů

Monografie a komentáře

BARENTS, René. The Autonomy of Community Law. The Hague: Kluwer Law International, 2004. 338 s.

BOBEK, Michal, BŘÍZA, Petr, KOMÁREK, Jan. Vnitrostátní aplikace práva Evropské unie. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. 633 s.

BRÖSTL, Alexander a kol. Ústavné právo Slovenskej republiky. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. 423 s.

CHALMERS, Damian, DAVIES, Gareth, MONTI, Giorgio. European Union law: cases and materials. 2. vydání. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. 1116 s.

CRAIG, Paul, DE BÚRCA, Gráinne. EU Law: Text, Cases, and Materials. 6. vydání. Oxford: Oxford University Press. 2015. 1198 s.

KOSAŘ, David, KŘEPELKA, Filip, VYHNÁNEK, Ladislav. Kompendium evropského ústavního práva. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2017. 265 s.

KŘEPELKA, Filip. Přenos, doprovod a zohlednění evropského práva českým právem. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2010. 125 s.

MALENOVSKÝ, Jiří. Mezinárodní právo veřejné a jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému. 5. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1993. 551 s.

ONDŘEJKOVÁ, Jana. Princip přednosti evropského práva v teorii a soudní praxi. 1. vydání. Praha: Leges, 2012. 192 s.

PÍTROVÁ, Lenka, POMAHAČ, Richard. Průvodce judikaturou Evropského soudního dvora. 1. vydání. Praha: Linde, 2000. 359 s.

SEHNÁLEK, David. Specifika výkladu práva Evropské unie a jeho vnitrostátní důsledky. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. 194 s.

SLÁDEČEK, Vladimír, MIKULE, Vladimír, SUCHÁNEK, Radovan, SYLLOVÁ, Jindřiška. Ústava České republiky. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016. 1264 s.

STEHLÍK, Václav, HAMULÁK, Ondrej, PETR, Michal. Právo Evropské unie: Ústavní základy a vnitřní trh. 1. vydání. Praha: Leges, 2017. 356 s.

STEHLÍK, Václav a kol. Unijní právo před českými soudy. 1. vydání. Praha: Leges, 2014. 304 s.

- ŠIŠKOVÁ, Naděžda, MATOCHOVÁ, Soňa. Evropské a české právo, jejich vzájemný poměr v judikatuře Ústavního soudu ČR. Praha: Linde, 2010. 448 s.
- ŠIŠKOVÁ, Naděžda, STEHLÍK, Václav. Evropské právo 1 – Ústavní základy Evropské unie. Praha: Linde, 2007. 310 s.
- TOMÁŠEK, Michal, TÝČ, Vladimír a kol. Právo Evropské unie. 2. vydání. Praha: Leges, 2017. 496 s.
- TÝČ, Vladimír. Základy práva Evropské unie pro ekonomy. 6. vydání. Praha: Leges, 2010. 304 s.
- TÝČ, Vladimír, SEHNÁLEK, David, CHARVÁT, Radim. Vybrané otázky působení práva EU ve sféře českého právního řádu. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2011. 179 s.
- WOODS, Lorna, WATSON, Philippa. Steiner & Woods EU Law. 12. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2014. 832 s.
- ZEMAN, Jiří. Přistoupení k EU a nutnost provádění ústavních změn. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2009. 152 s.

Články v odborných časopisech, příspěvky ve sbornících

- AVBELJ, Matej. Supremacy or Primacy of EU Law—(Why) Does it Matter? *European Law Journal*, 2011, roč. 17, č. 6, s. 744 – 763
- BOBEK, Michal. Které české soudy budou mít povinnost obracet se na Evropský soudní dvůr s předběžnými otázkami? *Právní rozhledy*, 2004, roč. 12, č. 5, s. 173 – 180
- BOBEK, Michal. Ústavní soud České republiky: obecné soudy mají povinnost aplikovat komunitární právo samostatně. *Soudní rozhledy*, 2006, roč. 12, č. 5, s. 171 – 175
- BŘÍZA, Petr, BOBEK, Michal. Vymáhání unijního práva v České republice. *Bulletin advokacie*, 2011, č. 12, s. 23 – 31
- CIONGARU, Emilian. The monistic and the dualistic theory in European law. *Acta Universitatis George Bacovia. Juridica*, 2012. Svazek 1/2012, s. 212 – 231
- HAMULÁK, Ondrej. Listina základních práv Evropské unie jako okolí ústavního pořádku České republiky. *Acta Iuridica Olomucensia*, 2015, roč. 10, č. 3, s. 7 – 30
- JÁNOŠÍKOVÁ, Martina. Charta základních práv EÚ a prekonanie samo obmedzujúceho prístupu Ústavného súdu SR v konaniach o súlade právnych predpisov. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*, 2018, roč. 64, č. 4, s. 79 – 87
- JÁNOŠÍKOVÁ, Martina. Ústava Slovenskej republiky a členstvo Slovenskej republiky v Európskej únii. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*, 2013, roč. 59, č. 4, s. 249 – 264

KORINEK, Karl. Řízení o předběžné otázce podle návrhů předkládaných ústavními soudy. In Řízení o předběžné otázce a národní soudy, Sborník příspěvků z konference pořádané Ústavním soudem České republiky v Brně dne 3. prosince 2004. Praha: Linde pro Ústavní soud České republiky, 2005, s. 11 – 25

KÜHN, Zdeněk, KYSELA, Jan. Na základě čeho bude působit komunitární právo v českém právním řádu? Právní rozhledy, 2004, roč. 12, č. 1, s. 23 – 27

ĽALÍK, Tomáš. Ústavnoprávní povaha Európskej únie. Justičná revue, 2013, roč. 65, č. 6-7

MALENOVSKÝ, Jiří. Mezinárodní smlouvy podle čl. 10a Ústavy ČR. Právník, 2003, č. 9, s. 841 – 854

MALENOVSKÝ, Jiří. Ve věci ústavního základu působení komunitárního práva uvnitř ČR nebylo řečeno poslední slovo. Právní rozhledy, 2004, roč. 12, č. 6, s. 227 – 229

SVOBODOVÁ, Magdaléna. Působnost Listiny základních práv EU v kontextu judikatury Ústavního soudu ČR, Acta Universitatis Carolinae Iuridica, 2018, roč. 64, č. 4, s. 53 – 63

Judikatura Ústavního soudu České republiky

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 6. 11. 2007, sp. zn. II. ÚS 3/06

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 29. 5. 1997, sp. zn. III. ÚS 31/97

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 16. 10. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 5/01

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 30. 10. 2002, sp. zn. Pl. ÚS 39/01

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 26. 11. 2008, sp. zn. Pl. ÚS 19/08

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 3. 11. 2009, sp. zn. Pl. ÚS 29/09

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. 3. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 50/04

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 3. 5. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 66/04

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. 1. 2009, sp. zn. II. ÚS 1009/08

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 29. 11. 2011, sp. zn. II. ÚS 1658/11

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 09. 2012, sp. zn. II. ÚS 2504/10

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 2. 2. 2016, sp. zn. IV. ÚS 2673/14

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 9. 2012, sp. zn. II. ÚS 2504/10

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 26. 9. 2017, sp. zn. II. ÚS 4255/16

Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 11. 3. 2008, sp. zn. IV. ÚS 2435/07

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. 1. 2006, sp. zn. II. ÚS 14/04

Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 30. 6. 2008, sp. zn. IV. ÚS 154/08

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 8. 2015, sp. zn. I. ÚS 1904/14

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 30. 6. 2015, sp. zn. II. ÚS 1135/14
Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. 10. 2016, sp. zn. II. ÚS 443/16
Nález Ústavního soudu ČR ze dne 6. 3. 2014, sp. zn. III. ÚS 1956/13
Nález Ústavního soudu ČR ze dne 16. 6. 2015, sp. zn. Pl. ÚS 12/14
Nález Ústavního soudu ČR ze dne 19. 5. 2015, sp. zn. Pl. ÚS 14/14
Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. 11. 2014, sp. zn. III. ÚS 2782/14
Nález Ústavního soudu ČR ze dne 5. 5. 2015, sp. zn. II. ÚS 164/15
Nález Ústavního soudu ČR ze dne 18. 9. 2014, sp. zn. III. ÚS 2331/14
Nález Ústavního soudu ČR ze dne 14. 6. 2016, sp. zn. IV. ÚS 2370/15

Judikatura Ústavního soudu Slovenské republiky

Nález Ústavního soudu SR ze dne 25. 5. 1999, sp. zn. PL. ÚS 37/99
Nález Ústavního soudu SR ze dne 27. 2. 2008, sp. zn. II. ÚS 171/2005
Nález Ústavního soudu SR ze dne 26. 1. 2011, sp. zn. PL. ÚS 3/2009
Nález Ústavního soudu SR ze dne 11. 10. 2012, sp. zn. II. ÚS 440/2011
Usnesení Ústavního soudu SR ze dne 11. 1. 2017, sp. zn. I. ÚS 14/2017
Nález Ústavního soudu SR ze dne 28. 11. 2017, sp. zn. III. ÚS 651/2016
Usnesení Ústavního soudu SR ze dne 11. 10. 2016, sp. zn. III. ÚS 666/2016
Nález Ústavního soudu SR ze dne 5. 12. 2018, sp. zn. I. ÚS 695/2017
Usnesení Ústavního soudu SR ze dne 30. 3. 2005, sp. zn. II. ÚS 90/05
Usnesení Ústavního soudu SR ze dne 29. 5. 2007, sp. zn. III. ÚS 151/07
Usnesení Ústavního soudu SR ze dne 3. 7. 2008, sp. zn. IV. ÚS 206/08
Nález Ústavního soudu SR ze dne 3. 11. 2011, sp. zn. II. ÚS 129/2010
Nález Ústavního soudu SR ze dne 18. 4. 2012, sp. zn. II. ÚS 140/2010
Nález Ústavního soudu SR ze dne 18. 4. 2012, sp. zn. II. ÚS 163/2010
Usnesení Ústavního soudu SR ze dne 12. 5. 2005, sp. zn. PL. ÚS 8/04
Nález Ústavního soudu SR ze dne 29. 4. 2015, sp. zn. PL. ÚS 10/2014
Nález Ústavního soudu SR ze dne 22. 3. 2017, sp. zn. PL. ÚS 2/2016

Právní předpisy

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
Ústavní zákon č. 395/2001 Sb., kterým se mění ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Ústavný zákon č. 460/1992 Sb., Ústava Slovenskej republiky, v znení neskorších predpisov
Ústavný zákon č. 90/2001 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov

Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii, Úř. věst. C 83/13, 30. března 2010

Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie, Úř. věst. C 326, 13. prosince 2007

Listina základních práv Evropské unie, Úř. věst. C 326/391, 26. října 2012

Jednací řád Soudního dvora Evropské unie, Úř. věst. L 265/1, 29. září 2012

Internetové zdroje

BOBEK, Michal. Temporální působení práva Společenství ad absurdum? [online] Jinepravo.blogspot.com, 11. března 2008 [cit. 14. března 2020] Dostupné na <<https://jinepravo.blogspot.com/2008/03/temporln-psoben-prva-es-ad-absurdum.html>>

GYARFAS, Juraj. Ústavný súd SR a európska ústava: Prelomové rozhodnutie alebo nevyužitá šanca? [online] lexforum.cz, 26. 12. 2008 [cit. 20. března 2020] Dostupné na <<http://www.lexforum.cz/147>>

Ratifikácia ústavy EÚ má byť dokončená, prezident ju nepodpísal. [online] 24hod.sk, 28. května 2006 [cit. 20. března 2020] Dostupné na <<https://www.24hod.sk/Ratifikacia-ustavy-EU-ma-byt-dokoncena,prezident-ju-nepodpisal-cl14417.html>>

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá srovnáním postojů Ústavního soudu České republiky a Ústavního soudu Slovenské republiky k právu Evropské unie. Počáteční teoretická část předkládá stručný popis vztahu vnitrostátního práva, mezinárodního práva a práva Evropské unie. Zmiňuje klíčové principy aplikace evropského práva v členských zemích a ukazuje, jak byly novelizovány národní ústavy České a Slovenské republiky v souvislosti se vstupem do Evropské unie. Praktická část se zabývá otázkou evropského práva z pohledu ústavních soudů České a Slovenské republiky. Jednotlivé kapitoly srovnávají názory ústavních soudů v oblastech suverenity a přednosti, nepřímého účinku, předběžných otázek a Listiny základních práv Evropské unie. Cílem této práce je určit, zda je postoj obou ústavních soudů podobný, nebo zda se ve své judikatuře vyjadřují k evropskému právu odlišně.

Abstract

This thesis compares the attitude of the Constitutional Court of the Czech Republic and the Constitutional Court of the Slovak republic to the law of the European Union. The initial theoretical part provides a brief description of the relationship between European Union law, international law, and national law. It mentions key principles of the application of the EU law in member states and shows constitutional amendments regarding EU in national constitutions of Czech and Slovak republics. The practical part deals with the question of EU law from the perspective of the Czech Constitutional Court and the Slovak Constitutional Court. Each chapter is focused on a different topic, comparing the constitutional courts' judgments about sovereignty, primacy of EU law, indirect effect, preliminary ruling and the Charter of Fundamental Rights of the European Union. The aim of this thesis is to determine whether the attitude of both constitutional courts is similar, or whether there are notable differences in the constitutional courts' opinions.

Klíčová slova

Právo Evropské unie – Ústavní právo – Ústava České republiky – Ústava Slovenské republiky
– Ústavní soud České republiky – Ústavní soud Slovenské republiky – Suverenita – Přednost
– Nepřímý účinek – Předběžná otázka – Listina základních práv Evropské Unie

Keywords

EU law – Constitutional law – Czech Constitution – Slovak Constitution - Czech
Constitutional Court – Slovak Constitutional Court - Sovereignty – Primacy – Indirect effect
– Preliminary ruling – Charter of Fundamental Rights of the European Union